

Opinnäytetyö (AMK)

Turun AMK/ Sosiaalian koulutusyksikkö

2017

Inga Manzos

TAIDELÄHTÖISET MENETELMÄT NUORTEN RYHMISSÄ JA HYVINVOINTIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Inga Manzos

TAIDELÄHTÖISET MENETELMÄT NUORTEN RYHMISSÄ JA HYVINVOINTIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Opinnäytetyön toimeksiantaja on Turun ammattikorkeakoulun johtama kansainvälinen MOMU – Moving Towards Multiprofessional Work -hanke. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää arviointimalli, jonka avulla voisi arvioida hyvinvointivaikutuksia taidelähtöisiä menetelmiä hyödyntäneissä nuorten ryhmissä. Arviointimalli testattiin osana MOMU-hankkeen moniammatillisesti ohjattua nuorten ryhmätoimintaa Tyttöjen Talolla, Turun ammatti-instituutin lähihoitajakoulutuksessa ja Valma-koulutuksessa sekä Raision nuorisopalveluissa. Kehittämistehtäväksi muodostui myös nuorilta saatujen vastausten analyysi osana MOMU-hankkeen arviointityötä. Menetelmänä oli tutkimusavusteinen kehittäminen, jolloin arviointimallia kehitetään analyysin avulla.

Arviointimallin testausversio koostui viidestä osa-alueesta: hyvinvointi, osallisuus, voimaantuminen, tulevaisuus, ryhmätoiminta ja sisälsi yhteensä 16 kysymystä. Arviointilomake toimi hyvin. Nuoret olivat vahvasti kokeneet, että he ovat hyväksytyjä ryhmässä ja osa ryhmää. Nuorten kokemus oli, että heidän mielipiteensä on otettu huomioon toiminnassa. Puolet koki, että ovat saaneet itseluottamusta toiminnan ansioista tai ideoita oman hyvinvointinsa parantamiseksi. Ryhmien välillä on ollut jonkin verran eroja vastausten suhteen. Kysely ei kuitenkaan tarjoa selitystä nuorten kokemuksille.

Vastauksista selviää, että osa kysymyksistä on tarkoittanut samaa ja niitä voi halutessaan tiivistää. Nuorten kokemia mahdollisia negatiivisia vaikutuksia olisi hyvä kysyä erikseen. Vastausten avulla voisi paremmin hahmottaa, mitä negatiivisia vaikutuksia ryhmätoiminnassa voi ilmetä ja mitä kannattaa kysyä näistä jatkossa. Arviointimallin osa-alueet säilyvät samana testauksen jälkeen.

Arviointimalli keskittyy osallistujien omaan kokemukseen ja subjektiiviseen hyvinvointiin. Arviointimallin ohella olisi hyvä käyttää alkukyselyä ja havainnointia, jolloin nuorten kokemuksia voisi selittää paremmin. Arviointimallia voisi kehittää neutraaliin suuntaan arvioimaan kaikenlaisia nuorten kokemuksia ryhmätoiminnassa, jolloin se olisi parempi nimetä osallistujakokemusten arviointimalliksi.

ASIASANAT:

nuoret, taidelähtöiset menetelmät, ryhmätoiminta, hyvinvointi, arviointi

Inga Manzors

ART-BASED APPROACHES IN YOUTH GROUP ACTIVITY AND EVALUATION OF EFFECTS ON WELL-BEING

This Bachelor's thesis was ordered by MOMU- Moving Towards Multiprofessional Work- project. MOMU is an international project led by Turku University of Applied Sciences. The aim of this work is to develop an evaluation form to be used in the youth groups where art-based approaches have been applied. The form can be used to evaluate different effects on the participants' well-being. The evaluation form was tested in the project's multiprofessionally instructed youth groups in the House for Girls of Turku, vocational institute and youth center. The other aim of this work was to analyze filled evaluation forms as a part of the evaluation done in the MOMU-project. The method used in this work was research-assisted development: the evaluation form was developed using research data.

The evaluation form contained five fields: well-being, participation, empowerment, future and group activity. There were 16 questions in total. The questionnaire worked well. Participants strongly experienced that they were accepted in the group and part of the group. Young people also experienced that their opinion had been taken into account. Half of the participants experienced that they gained self-confidence or got ideas on how to improve their well-being. There have been some differences between the groups. The evaluation form doesn't explain these experiences.

Because of the analysis, it can be said that some of the questions were somewhat similar. In the future, some of these questions could be asked only if considered relevant. It could be worthwhile to ask about negative effects. Thus, it could be possible to learn what negative effects might appear and what could be asked in the questionnaire. All fields remain the same after testing.

The evaluation form focuses on the participants' experiences and subjective well-being. Beside the evaluation form different questionnaires in the beginning of the group activity and observation might be useful to help to explain the experiences. The form could be developed to evaluate all kinds of experiences. Then it could be renamed "the evaluation form of the participants' experiences".

KEYWORDS:

Youth, art-based approaches, well-being, group activity, evaluation

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 HYVINVOINTIVAIKUTUSTEN ARVIOINTIMALLI	8
2.1 Kehittämistehtävä	8
2.2 Toimeksiantaja ja kehittämisympäristön kuvaus	8
3 TAIDELÄHTÖISET MENETELMÄT NUORTEN RYHMISSÄ	10
3.1 Nuoret asiakasryhmänä	10
3.2 Taidelähtöiset menetelmät	12
3.3 Nuorten ryhmätoiminta	14
4 HYVINVOINTIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI	18
4.1 Lähestymistapoja hyvinvointivaikutuksiin	18
4.2 Miten arvioida hyvinvointivaikutuksia?	20
4.3 Arviointimallit ja -kyselyt	22
5 KEHITTÄMISPROSESSI	26
5.1 Kehittämisprosessin menetelmät	26
5.2 Kehittämistyön prosessikuvaus	27
5.3 Evaluation cycle	30
5.4 Eettiset kysymykset	36
6 TUOTOKSEN KUVAUS	38
7 POHDINTA JA ARVIOINTI	43
LÄHTEET	45

LIITTEET

- Liite 1. Arviointimallin testausversio
- Liite 2. Arviointimalli testauksen jälkeen

KUVAT

Kuva 1. Opas toiminnan arviointiin järjestöille. ARTSI-projektissa kehitetty itsearviointimalli ja työkalut itsearviointiin: esimerkki tavoitepatteristosta. (Henriksson 2015)	24
Kuva 2. Vaikuttava sirkus -hanke. Opas sirkuksen hyvinvointivaikutusten tutkimukseen: Fiilismittari. (Kinnunen & Lidman 2013, 42-43)	25
Kuva 3. Arts Council England. Developing participatory metrics: Short-list of the participatory metrics. (Arts Council England 2015)	25
Kuva 4. Creative & Credible: Evaluation cycle. (Creative & Credible, 2015b)	31

TAULUKOT

Taulukko 1. Opinnäytetyön aikataulu.	18
Taulukko 2. Arviointimallin kysymykset testausversiossa.	33
Taulukko 3. Arviointimallin saatekirje.	36
Taulukko 4. Momu-projektin nuorten ryhmien vastaukset.	39
Taulukko 5. Arviointimallin kysymykset testauksen jälkeen.	40

1 JOHDANTO

Taiteen vaikutukset hyvinvointiin on ajankohtainen aihe. Hyvinvointivaikutuksia käsitellään esimerkiksi ArtsEqual- ja Taikusydän- hankkeissa. Taikusydän on valtakunnallinen taiteen ja hyvinvointivaikutusten yhteyspiste. Hankkeen mukaan niin taiteen hyvinvointivaikutusten tutkimus- ja kehitystoiminta kuin kulttuuristen hyvinvointipalveluiden tuottaminen on kasvanut. (Taikusydän 2016.) ArtsEqual- hanke tutkii, sitä kuinka taide julkisena palveluna voisi lisätä yhteiskunnallista tasa-arvoa ja hyvinvointia (ArtsEqual 2016).

Tutkimusten mukaan taide ja kulttuuritoiminta edistävät ihmisten terveyttä ja hyvinvointia. Taidelähtöisten menetelmien käytöstä lastensuojelussa väitelleen Päivi Känkäsen mukaan systemaattista seuranta- ja vaikuttavuustutkimusta on kuitenkin vähän. Tois- taiseksi taiteen ja kulttuuritoiminnan haasteena on ollut se, ettei ole hyviä mittaamisen välineitä. (Känkänen 2013, 74-75.)

Arviointi ja tiedon tuottaminen systemaattiseksi sosiaali- ja terveysalan järjestöihin 2013–2016 -projektin yhteydessä julkaisema *Opas oman toiminnan arviointiin järjestöille* käsittelee itsearviointia, johon se tarjoaa mallin ja työkaluja. Itsearvioinnilla tarkoitetaan järjestön itsensä toteuttamaa oman toiminnan arviointia. Oppaan mukaan vaikutusten ja vaikuttavuuden osoittaminen on yhä tärkeämpää. Usein jo säädöksissä veloitetaan arviointiin, kun toiminta perustuu julkiseen rahoitukseen. (Henriksson, Linnolahti & Harju 2015, 4.)

Vuorovaikutuksessa vaikuttamiseen. Hyvinvointipalvelujen vaikuttavuus – caseja ja keinoja -selvitys käsittelee hyvinvointipalveluiden vaikutuksia ja vaikuttavuutta selkeästi. Selvityksen mukaan tulevaisuudessa hyvinvointi voi käsitteenä laajentua. Kun ennaltaehkäisevän toiminnan merkitys hyvinvoinnin kannalta ymmärretään paremmin, yhdistyksille voi avautua mahdollisuuksia hyvinvointipalvelujen tuottamiseen. Edellytyksenä on kuitenkin, että yhdistykset voivat perustella ennaltaehkäisevän työn merkitystä ja toiminnan vaikuttavuutta paremmin. (Rajahonka 2013, 10.)

Opinnäytetyöni toimeksiantaja on Moving towards multiprofessional work eli MOMU-projekti. MOMU-projektin tavoitteena on kehittää sosiaali- ja taidealojen välistä moniammatillista korkeakouluopetusta. Moniammatillisella työllä pyritään yhdistämään taide- ja sosiaalialojen ammattilaisten vahvuuksia, jotta ammattilaiset voisivat työskennellä tehokkaammin yhdessä yksilöiden tai yhteisöjen kanssa (Boehm, Viherlampi-Lilja, Linnossuo,

McLaughlin, Gomez-Ciriano, Martiez Martin, Garcia Mercado, Kivelä, Männamaa & Gibson 2016, 2). MOMU-projekti pohjautuu siihen, että taidelähtöisellä toiminnalla on ollut positiivisia vaikutuksia nuorten ja vähemmistöjen kanssa työskentelyssä. Samoin moniammatillisuudesta on ollut hyötyä terveys- ja sosiaaialoilla. (Boehm ym. 2016, 2-3.)

MOMU-projektin edelläkävijä oli vuosina 2011-2013 toiminut Moving in! Moving On! -projekti. MIMO-projektin keskeinen teema oli nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen ja tavoitteena oli nuorten hyvinvoinnin edistäminen. Taidelähtöinen työskentely suunnattiin nuorten hyvinvoinnin kannalta keskeisten asioiden käsittelyyn. (Krappe & Leino 2013, 286.) Nuorten kannalta tärkeitä asioita kulttuurin ja taiteen tekemisessä ovat ilo, elämykset, onnistumiset, uuden luominen ja itseilmaisu (Krappe & Leino 2013, 286, 291).

MIMO-projektin yhteydessä tehtiin kolme opinnäytetyötä, jotka kokonaan tai osittain käsitteivät toiminnan arviointia. Ryhmän ohjaajat toimivat moniammatillisessa tiimissä. (Vatanen 2012; Lehtomaa 2013; Hämäläinen & Romppanen 2013). Arviointi tapahtui palautekyselyiden ja haastattelujen avulla.

Opinnäytetyön kannalta keskeisiä käsitteitä ovat nuoret, taidelähtöiset menetelmät, hyvinvointi ja hyvinvointivaikutusten arviointi. Tietoperustassa on kaksi päälukua: taidelähtöiset menetelmät nuorten ryhmissä sekä hyvinvointivaikutusten arviointi.

2 HYVINVOINTIVAIKUTUSTEN ARVIOINTIMALLI

2.1 Kehittämistehtävä

Tehtäväni on kehittää arviointimalli, jonka avulla voisi arvioida hyvinvointivaikutuksia taidelähtöisiä menetelmiä hyödyntäneissä nuorten ryhmissä. Arviointimallia on tarkoitus testata osana MOMU-projektia nuorten ryhmissä. Projektin jälkeen arviointimallia on tarkoitus käyttää yleisesti taidelähtöisiä menetelmiä hyödyntäneissä nuorten ryhmissä. Arviointimallin pitäisi olla mahdollisimman yksinkertainen, niin että nuorten olisi helppo täyttää se ja ohjaajien olisi helppo tulkita tulokset. Kielen pitäisi olla riittävän selkeää ja kysymykset yksiselitteisiä.

Kehittämistehtäväksi muodostui opinnäytetyöprosessissa myös nuorten ryhmien arviointi eli nuorilta saatujen vastausten analyysi. MOMU-projektin loppuarviointi koskee muun projektitoiminnan ohella nuorten työpajoja (MOMU-hankehakemus 2015, 31.) Vastausten analyysi on osa MOMU-hankkeessa tehtävää arviointia.

2.2 Toimeksiantaja ja kehittämisympäristön kuvaus

MOMU-projekti alkoi vuoden 2015 syyskuussa ja se päättyy vuonna 2018. Projektissa on mukana neljä eri korkeakoulua Suomesta, Espanjasta, Virosta ja Englannista. MOMU-projektin koulutuksiin osallistuneet opettajat vastaavat opiskelijoille tarkoitetuista moniammatillista kursseista. Moniammatilliset opiskelijaryhmät ohjaavat nuorten työpajoja yhteistyössä työelämäkumppaneiden kanssa. (Turun Ammattikorkeakoulu 2017.)

Nuorten työpajojen tavoitteina ovat itseluottamuksen ja itseymmärryksen lisääminen, välineiden antaminen itsensä ilmaisuun ja vuorovaikutukseen ympäröivän yhteisön kanssa sekä nuorten tukeminen yhteistyötaitoissa, itsesäätelykyvyissä ja keskittymisessä. Nuorten odotetaan saavan mahdollisuuksia ja työvälineitä voimaantumiseen ja oppimiseen sekä työelämätaitoihin. (MOMU-hankehakemus 2015, 28.)

Suomessa arviointimallia on tarkoitus testata yhteensä yhdeksässä ryhmässä: kahdessa ryhmässä Turun tyttöjen talon keskustan ja Varissuon toimipisteistä, kahdessa Valma-

ryhmässä eli ammatilliseen koulutukseen valmentavasta koulutuksesta, neljässä ryhmässä Turun ammatti-instituutin lähihoitajakoulutuksesta sekä yhdessä ryhmässä Raisen nuorisokeskuksesta.

Turussa on kaksi Tyttöjen talon toimipistettä. Keskustassa toiminta on suunnattu 12-28-vuotiaille ja Varissuolla 10-16-vuotiaille. Keskustan toimipisteellä on avointa toimintaa, minne voi tulla viettämään vapaa-aikaa, erilaisia harrasteryhmiä, läksyäpua, seksuaali-neuvoja-terveydenhoitajan pop in-neuvontaa, yksilötyötä sekä Nuoret äidit- vertaisryhmätoimintaa. (Tyttöjen talo 2017a.) Varissuolla on samoin avointa toimintaa ja Nuoret äidit- ryhmä, mutta myös kokkausta, kotinuorisotyötä, toimintaryhmä 5-6-luokkalaisille sekä toimintaa ja retkiä tarjoava pikkusisko-hanke. (Tyttöjen talo 2017b.)

Valma-koulutus antaa valmiuksia hakea ammatilliseen koulutukseen ja vahvistaa edellytyksiä suorittaa tutkinto. Valma-koulutus kestää yhden lukuvuoden. Koulutuksessa voi parantaa omia taitojaan liittyen esimerkiksi opiskelu- ja elämänhallintaan, suomeen kieleen ja tiedonhankintaan. Opiskelija voi tutustua eri aloihin, ammatteihin ja koulutusmahdollisuuksiin. (Opintopolku 2017).

Lähihoitajatutkinto antaa valmiuksia toimia hoito- ja hoivatyössä. Tutkinnon voi suorittaa peruskoulu- tai ylioppilaspohjaisena. Lähihoitajakoulutuksen osaamisaloja ovat ensihoito, mielenterveys- ja päihdetyö, sairaanhoito- ja huolenpito, suun terveydenhoito, kuntoutus sekä lasten ja nuorten hoito ja kasvatus. (Turun Ammatti-instituutti 2017.)

Raisen kaupungin nuorten palveluihin kuuluu mm. erilaista kerhotoimintaa, nuorten työpajat, etsivä nuorisotyö, kohdennettu nuorisotyö ja nuorisotilat (Raisen kaupunki 2017).

Ryhmiä ohjaavat taide- ja sosiaalialan opiskelijat, joiden opettajat ovat käyneet moniammatillisen työn koulutuksen. Mukana on Turun ammattikorkeakoulun sosionomi-, muotoilu-, kuvataide- ja teatteri-ilmaisuohjaajaopiskelijoita.

3 TAIDELÄHTÖISET MENETELMÄT NUORTEN RYHMISSÄ

Tässä luvussa määrittelen aluksi, mitä nuorilla tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä. Määrittelen myös, mitä taidelähtöisillä menetelmillä tarkoitetaan. Pyrin vastaamaan ennen kaikkea siihen, miksi taidelähtöisiä menetelmiä käytetään ryhmämuotoisessa toiminnassa nuorten kanssa?

3.1 Nuoret asiakasryhmänä

Nuorisotyön järjestö Allianssi pitää nuoruuden käsitettä liukuvana. Se määrittelee nuoriksi 16-29-vuotiaat, jolloin alaikärajana on oppivelvollisuuden päättymisen 16 vuotiaana ja yläikäraja on nuorisolain mukainen. (Allianssi 2016a, 8-9.) Nuorisolaki määrittelee nuoriksi 7-29-vuotiaat (Nuorisolaki 2017). Nuoria oli Suomessa vuoden 2015 lopussa 16,8% väestöstä (924 128). Tuolloin nuorista vieraskielisiä oli 8% ikäryhmästä (79 404). Suomeen tulevien turvapaikanhakijoiden määrä on kasvanut viime vuosina, osa turvapaikanhakijoista on yksin tulleita alaikäisiä. (Allianssi 2016a, 8-12.)

Nuorisobarometrin mukaan nuorten sukupolvi on eriytymässä ja eriarvoisuus kasautuu tietyille nuorille. Myös arvokkuuden, yhteenkuuluvuuden ja sosiaalisen luottamuksen kokemukset ovat notkahtaneet alaspäin nuorten kohdalla. (Allianssi 2016a, 11.) Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan osa nuorista jää yhteiskunnallisten instituutioiden ja palvelujen ulkopuolelle. Tämä joukko on heterogeeninen, eivätkä kaikki ole vaarassa syrjäytyä. Ulkomaalaistaustaisten riski syrjäytyä nähdään vakavana, peruskoulun suorittaneiden ulkopuolisuus- ja työttömyysriski arvioidaan lähes kuusinkertaiseksi verrattuna muihin nuoriin. (Myrskylä 2011, 9, 14-15.)

Syrjäytyminen voidaan nähdä yksinkertaistavana terminä, koska se ei avaa nuorten tilanteita. Töiden ja opiskelun ulkopuolella olevien nuorten tilanteet voivat olla hyvin erilaisia. Syrjäytymistä käsitellään mediassa usein leimaavin ilmaisin. (Saunders 2016, 2-3.) Sen sijaan toimijuus voidaan nähdä hyvinvointia edistävänä tekijänä. Toimijuus tarkoittaa sitä, ettei ihminen reagoi passiivisesti tapahtumiin vaan pyrkii muuttamaan määrätteisesti sosiaalisia suhteitaan, toimintatapojaan tai ympäristöään haasteiden tai vaikeuksien edessä. (Saunders 2016, 6.)

Myös maahanmuuttajanuorten kohdalla syrjäytymiskeskustelua voidaan lähestyä niin, ettei korosteta nuorten riskitekijöitä vaan etsitään tukea antavia tekijöitä, joita nuoren elämässä on ja joita voidaan vahvistaa. Oma kokemus itsestään yhteiskunnan jäsenenä on myös olennainen, tuntee nuori itsensä ulkopuoliseksi vai ei. (Lehtonen & Niinimäki 2015, 144.)

Uuden vuoden 2017 alusta voimaan tulleen nuorisolain tavoitteena oli juuri osallisuuden vahvistaminen, nuorten kasvun, itsenäistymisen, yhteisöllisyyden ja harrastamisen tukeminen, nuorten yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja oikeuksien toteutumisen edistäminen sekä kasvu- ja elinolojen parantaminen. (Nuorisolaki 2017; Eduskunta 2017a; Eduskunta 2017b.) Allianssin mukaan osallisuus voidaan määritellä mahdollisuudeksi vaikuttaa, kokemukseksi olla osa yhteisöä (Allianssi 2016b).

Psykologisessa kirjallisuudessa on kuvattu nuoruutta kriisien ajaksi, mutta nykyisen tutkimustiedon mukaan valtaosa nuorista ei käy läpi mitään erityistä kriisiä. Voidaan sanoa, että kehitys on pikemmin jatkuvaa ja asteittaista. Nuoruus on kuitenkin haavoittuvaa aikaa. Voidaan sanoa, että nuoruus ajanjaksona on pidentynyt pitkälle kolmannelle vuosikymmenelle ja laajentunut jopa kahden vuosikymmenen mittaiseksi ajanjaksoksi. (Nurmi ym. 142-143.) Nuoruuden keskeisiä kehitystehtäviä ovat ammatin ja siihen liittyvän koulutuksen sekä perheen suunnittelu ja kaverisuhteiden ylläpitäminen. Oman minään liittyvät pohdinnat ovat olennaisia nuorten identiteetin muodostamisessa (Nurmi ym. 2014, 153.)

Erik H. Eriksonin teorian mukaan nuori päätyy erilaisiin aikuisen rooleihin ja asemiin etsiessään suuntaa elämässään. Nämä vaikuttavat siihen, millaisen identiteetin nuori rakentaa itselleen. Dan P. McAdams on kehittänyt teoriaa edelleen ja puhuu identiteettikertomuksesta. Sen mukaan yksilö luo identiteettikertomuksia, jonka avulla pyritään yhdistämään menneisyyden, nykyisen elämäntilanteen ja ennakoidun tulevaisuuden yhtenäiseksi kertomukseksi. Identiteettikertomuksen avulla nuori voi luoda yhtenäistä ja myönteistä kuvaa itsestään sekä liittyä sosiaalisiin ryhmiin ja kulttuurisiin rakenteisiin. Identiteettikertomukseen sisältyy vahvasti tulkinnallisia aineksia. (Nurmi ym. 2014, 160.)

Eri kulttuureissa nuoruus voidaan ymmärtää eri tavoin. Nuoruus voidaan käsittää enemmän fyysisenä nuoruutena kuin psykologisena elämänvaiheena. Suomeen muuttaessaan nuoret voivat joutua tilanteeseen, jolloin heiltä odotetaan erilaista käytöstä ja rooleja kuin kotimaassa. (Lehtonen & Niinimäki 2015, 139.) Nuorille identiteetin rakentuminen voi olla haasteellista, he käyvät läpi uuteen ympäristöön sopeutumista ja identiteetin

muotoutumista samanaikaisesti läpi. Vaikka käsitys nuoruudesta olisi erilainen, nuoret käyvät silti läpi tätä siirtymävaihetta. (Lehtonen & Niinimäki 2015, 142.) Allianssin Nuorista Suomessa -julkaisussa korostetaan, ettei maahanmuuttajataustaisten joukko ole yhtenäinen vaan siinä on sukupuoliin, seksuaalisuuksiin, toimintakykyihin, sosioekonomisiin asemiin ja alueellisuuteen liittyviä eroja. (Allianssi 2016a, 13.)

Yksin tulleet alaikäiset turvapaikanhakijat ovat aikuistumassa uudessa kulttuurissa ja elämäntilanteessa ja he kantavat paljon vastuuta itsestään kotoutumisprosessissa. (Björklund 2014, 65.) Nuorilla on takanaan raskas matka ja Suomeen tullessaan he kohtaavat uusia stressitekijöitä. Samalla nuoret käyvät läpi murrosiän kehitysprosessia. Nuorten tilannetta vaikeuttaa lisäksi ero vanhemmistaan ja sosiaalisten verkostojen puuttuminen. (Björklund 2015, 16.)

3.2 Taidelähtöiset menetelmät

Englanninkielistä käsitteistöä (art-based activities, art-oriented activities, art-like activities, community art) on käännetty suomeksi taide- ja kulttuurilähtöiset menetelmiksi, voimauttaviksi taidemenetelmiksi, taidelähtöiset menetelmiksi, yhteisötaiteeksi sekä toiminnallisiksi menetelmiksi ja taiteen soveltavaksi käytöksi. Näiden juuret ovat yhteisötaiteessa ja sosiokulttuurisessa innostamisessa. Taideterapia ja taidekasvatus ovat taas eri toimintamuotoja. (Känkänen 2013, 75.) Päivi Känkänen käyttää käsitettä taidelähtöiset menetelmät tarkoittamaan sellaista toimintaa, jolloin yksilön terveyttä ja hyvinvointia pyritään lisäämään muun toiminnan lisäksi taiteen ja kulttuurin avulla. Lisäksi taiteen avulla on tarkoitus hakea uusia näkökulmia vaikeasti lähestyttäviin asioihin ja ilmiöihin”. (Känkänen 2013, 75.) Fanny Vilnilä huomauttaa, että taidelähtöisiin menetelmiin liittyvässä toiminnassa painopiste on prosessissa, ei niinkään lopputuloksessa. (Vilnilä 2016, 11.)

Pekka Korhosen mukaan taidelähtöiset menetelmät ovat yleiskäsite ja näillä voidaan tarkoittaa monenlaista työskentelyä ja eri taidemuotoja. Taidelähtöisten menetelmien avulla on tarkoitus vaikuttaa tai saamaan aikaan muutoksia osallistujien ajattelussa ja toiminnassa. Osallistujien kanssa voidaan tehdä taidetta yhdessä tai menetelmiä voidaan käyttää soveltaen. Työskentelyssä voi painottua kasvatus, yhteisöllisyys, sosiaalinen vuorovaikutus tai terapeuttinen toiminta. Usein taidelähtöisiin menetelmiin liitetään voimaantuminen. (Korhonen 2016.) Voimaantumisella voidaan tarkoittaa ihmisten tai ihmisryhmien kykyjen, mahdollisuuksien tai vaikuttamisvallan kasvua. Voimaantuminen kumpuaa

sisäisestä vahvistumisesta. Olennaista on, että ihminen kokee olevansa sisäisesti vahva ja tasapainossa itsensä ja ympäristönsä kanssa. (Krappe, Parkkinen & Tonteri 2012, 230.)

Marjatta Bardyn mukaan taide saa mielen liikkeeseen, mihin perustuu taiteen ”korjaava” luonne. Taiteen avulla voidaan muuttaa vakiintuneita kokemis- ja ajatustapoja, kun mielen eri kerrokset saadaan kommunikoimaan keskenään. Menetelmien aistiperäisyys vahvistaa tätä. Taidelähtöisissä menetelmissä juuri kokemusmaailma on keskiössä. (Bardy 2002, 12.) Myös Känkänen näkee taiteen voiman sen avaavassa luonteessa. Tässä on kuitenkin taiteen jännite, sillä sen käynnistämistä prosesseista ei voi olla varmuutta. Epätavallisissa yhteyksissä taiteellinen toiminta voi olla myös hajottavaa, kyseenalaistavaa ja hämmennystä herättävää. (Känkänen 2013, 114.)

Mahdollisuus symboliseen etäisyyteen ja metaforiseen suojaan antaa tilaisuuden käsitellä epäsuorasti hankaliakin tunteita. Lapsella leikki voi toimia samassa tarkoituksessa, nuori voi näin ”ventiloida” tunteitaan ja kokemuksiaan. Toiminnallisuus ja luovat menetelmät voivat tuoda tekemisen ilon, kanavoida energiaa, antaa mahdollisuuden leikkisyyteen ja mielikuvitukseen, vahvistaa itsetuntoa ja itseilmaisua. Ne voivat toimia myös objektina ja kanavana traumaattisten asioiden käsittelemiseen. Taiteellisen toiminnan avulla voidaan tarttua mielessä liikkuviin asioihin. Symbolinen etäisyys mahdollistaa sen, että pintaan voi tulla jotakin, mitä ei ole aiemmin sanoitettu ja tämä kokemus voi muodostua merkitykselliseksi. Fyysinen tekeminen voi myös aktivoida muistia. Työskentelestä voi jäädä jokin konkreettinen jälki kuten piirros tai runo, johon voi uudestaan palata. (Känkänen 2013, 100.)

Korhonen kirjoittaa osallistavan teatterin yhteydessä omien ajatusten ja käsitysten vaikoilemisesta. Osallistuvaa teatteria tehdään erilaisissa yhteisöissä, tavoitteet sekä teatterin genret voidaan jakaa kolmeen alueeseen: yhteisölliseen, kasvatukselliseen ja terapeuttiseen. Yhteistä on pyrkimys muutokseen. Toiminnallisessa tilassa osallistuja voi vaikoilla huomaamatta omia ajatuksia ja käsityksiä tehdessään valintoja ja nähdessään niiden seuraukset. Kun nämä jaetaan muiden kanssa, osallistujalle tarjoutuu mahdollisuus kyseenalaistamiseen ja muutokseen. Fiktiivisessä maailmassa kaikkien mielipiteet ovat samanarvoisia, ja ymmärrys omien ajatusten yhdenvertaisuudesta voi olla voimaannuttava kokemus ja samalla alku muutokselle. (Korhonen 2007, 111-113.)

Tapio Toivonen on esitellyt huippukokemuksen käsitteen, jolla tarkoitetaan taiteen tekemiseen liittyviä henkilökohtaisen onnistumisen elämyksiä. Siinä tekijä keskittyy vahvasti

omaan tekemiseen, eikä mieti onnistumista tai epäonnistumista vaan häntä motivoi toiminnan tuottama nautinto. Toivosen mukaan mielihyvä tekee työskentelystä merkityksellistä. Huippukokemus on käsitteenä läheinen flow-tilalle. (Toivonen 2007, 122.)

3.3 Nuorten ryhmätoiminta

Opiskelijoiden hyvinvointiryhmiä käsittelevän *Satoa ryhmästä*-oppaan mukaan ryhmien päämääränä on lisätä elämänhallinnan kykyä. Lyhytkestoistenkin ryhmien vaikutukset voivat ulottua pitkälle tulevaisuuteen ja aikuisuuteen. (Martin, Heiska, Syvälahti & Hoikkala 2012, 8.) Oppaassa tarkastellaan myös ryhmätoiminnan hyötyjä osallistujille. Ryhmätoiminta voidaan kokea terapeuttisena, millä tarkoitetaan yksilön olemassaolon vahvistamista, minuuden kehittämistä ja kasvun tukemista. Ryhmäkokemus voi olla terapeuttinen, vaikka kyseessä ei olisi terapiaryhmä eikä ohjaaja terapeutti. Ryhmässä pääsee jakamaan kokemuksia ja parasta ryhmässä voi olla juuri toisilta saatu tuki ja ymmärrys sekä yhteenkuulumisen tunne. Parhaimmillaan ryhmästä voi muodostua korjaava kokemus. (Martin ym. 2012, 14.)

KOTA Lasten ja nuorten hyvinvointi ry:n julkaisema *Arki hallintaan. Nuorten ryhmätoiminnan ohjaaminen* -oppaan mukaan nuorten ryhmätoiminnassa on keskeistä niin itse toiminta kuin siitä oppiminen mutta myös ryhmässä oleminen, ryhmätoiminnan prosesseille altistuminen ja niistä oppiminen. (Kivelä & Lempinen 2009, 28.) Ryhmä on osallistujalle merkittävä oppimisympäristö, jossa voi harjoitella yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja. Osallistajat voivat saada ryhmässä uusia näkökulmia, tukea vertaisilta, peilauspintaa sekä yhteisiä kokemuksia toiminnasta. Oppimisessa on keskeistä toiminnan reflektio, mikä tapahtuu ohjaajan ohjaamana. Nuori voi tarkastella ryhmässä itseään, omaa toimintaansa ja valintojensa vaikutuksia. (Kivelä & Lempinen 2009, 30.)

Myrsky-hankkeen tavoitteena oli nuorten hyvinvoinnin sekä sosiaalisen ja henkisen kasvun vahvistaminen tuomalla taide ja kulttuuri nuorten elämään. Hanke toteutettiin Suomen Kulttuurirahaston rahoittamana vuosina 2008-2011. Hanke kohdistettiin ensisijaisesti 13-17-vuotiaille ja erityisesti huomiota kiinnitettiin syrjäytymisuhan alla oleviin nuoriin. (Siivonen, Kotilainen & Suoninen 2011, 13.). Hanke oli kolmen vuoden ajan myös tutkimuksen kohteena. Hankkeessa tutkittiin tilastollisesti, minkälaisena nuoret ovat kokeneet toiminnan ja mitä hyvinvointia tukevia tai sitä estäviä tekijöitä tässä on ilmennyt. Laadullisella tutkimuksella haettiin ymmärrystä, miten taiteen tekeminen oli vaikuttanut nuorten hyvinvoinnin vahvistumiseen tai heikkenemiseen. (Siivonen ym. 2011, 21).

Myrsky hankkeessa nuorilta kysyttiin, mitä he pitivät tärkeimpinä asioina hankkeeseen osallistumisessa, valtaosa eli 61 % nuorista piti tärkeimpänä asiana sosiaalisiin suhteisiin ja ryhmähenkeen liittyviä asioita (Siivonen ym. 2011, 186, 225). Positiivisia vaikutuksia nuorten elämään olivat ilo ja omien ongelmien ajattelemisen vähentyminen, taitojen tai rohkeuden saaminen esiintymiseen ja itseilmaisuuun, yhteistyö- ja sosiaalisten taitojen parantuminen sekä suhteiden parantuminen vanhempien kanssa, taiteen käsityksen parantuminen, mielenkiinto kulttuurin harrastamista sekä taiteen tekemiseen osallistumista kohtaan (Siivonen ym. 2011, 188).

Nuoria pyydettiin kertomaan, onko hanke lisännyt heidän tyytyväisyyttään ja millä tavalla. Nuoret ovat kuvanneet itsetunnon ja itsevarmuuden parantumista, uusien antoisien ja luottamuksellisten suhteiden saamista ja elämän ilon lisääntymistä. (Siivonen ym. 2011, 227, 231.) Tilastollisessa kyselyssä nuoria pyydettiin arvioimaan hankkeen vaikutuksia elämäänsä viidentoista väittämän avulla. Kaiken kaikkiaan 85 % kysymyksiin vastanneista nuorista katsoi, että hankkeella oli positiivisia vaikutuksia. (Siivonen ym. 2011, 229-230.)

MIMO-hankkeessa kohderyhminä ovat olleet mm. nuorisotiloissa käyvät nuoret, koulu- luokat, huostaan otetut lapset ja nuoret sekä maahanmuuttajanuoret. Hankkeen julkaisussa todetaan, että taidelähtöisten menetelmien avulla nuorta voidaan tukea, niiden avulla voidaan auttaa nuoria jakamaan tunnekokemuksiaan ja irrottautumaan haitallisesta ympäristöstä. Taidelähtöisellä toiminnan avulla voidaan harjoitella ilmaisutaitoja ja kommunikaatiota niin itsen kuin muiden kanssa. Taidelähtöinen toiminta vaikuttaa hyvinvointiin ainakin itsen toteuttamisen ja yhteisöllisten suhteiden rakentamisen tasoilla. Hankkeen työpajoissa nuoria tuettiin identiteettiä ja kasvuun liittyvien asioiden käsittelemisessä. (Krappe & Leino 2013, 291.)

Samuli Vatasen opinnäytetyössä arvioinnin keskiössä olivat nuorten kokemukset. Arvioinnin kohteena olevat ryhmät olivat koululuokista ja SPR:n vastaanottokeskuksen nuorista. Koulutaustaltaan nuoret olivat valmentavasta startti- ja kuntouttavasta luokasta. Ryhmissä käytettiin soveltavan taiteen menetelmiä kuten tanssia, voimauttavaa valokuvaa, improvisaatiota, draamaa, teatteri-ilmaisua ja ryhmäyttäviä menetelmiä. Tavoitteena oli tukea nuoren identiteetin, minäkäsityksen ja itsetunnon myönteistä vahvistumista ja suunnata ajatuksia tulevaisuuteen. (Vatanen 2012, 8-9.)

Opinnäytetyö pyrkii vastaamaan, millä tavalla sosiaalinen vahvistaminen ilmenee nuorten kokemuksista ja mikä on taidelähtöisten menetelmien vaikutus sosiaaliseen vahvistumiseen. (Vatanen 2012, 24). Nuorten kokemuksia selvitettiin teemahaastattelun avulla. Vatasen mukaan nuorten kokemukset olivat samankaltaisia ryhmästä riippumatta, niissä korostui positiivisuus, innostus, uskallus ja itseilmaisuus. Nuoret puhuivat Vatasen mukaan yhteistoiminnan tuomia hyvistä kokemuksista ja tunteiden jakamisesta ryhmässä. Sen sijaan taiteen osuutta ei korostettu. (Vatanen 2012, 27, 31).

Annika Lehtomaa opinnäytetyössään selvittiin laadullisella palautekyselyllä, miten SPR:n ryhmäkodissa asuvat turvapaikanhakijanuoret olivat kokeneet tanssi-improvisatioryhmän. Tarkoitus oli selvittää, miten tanssi-improvisatio tukee nuorten osallisuutta, vahvistaa sosiaalisia suhteita ja tuo voimaantumisen kokemuksia. (Lehtomaa 2013, 31.) Opinnäytetyössä tuodaan esiin monia osallistujien kokemia positiivisia kokemuksia, kuten myönteisiä tunteita, iloa, naurua, energiaa ja hyvää mieltä. Osallistujille tärkeäksi muodostui myös yhteisöllisyyden kokeminen. Nuoret tutustuivat paremmin toisiinsa ja saivat uusia ystäviä. Lisäksi nuoret kokivat toiminnan tukea antavana. (Lehtomaa 2013, 40-42.)

Anna Hämäläisen ja Anne-Mari Romppasen opinnäytetyössä selvitettiin, millä tavalla ryhmään osallistuvat nuoret kokevat digitarinan tekemisen vaikuttaneen heidän minäkuvaansa. Tietoa kerättiin havainnoimalla ja haastattelemalla. Menetelminä olivat puolistrukturoitu haastattelu ja työpäiväkirjat. Haastattelut tehtiin prosessin alussa ja lopussa, jolloin oli mahdollista mitata muutosta minäkuvassa. (Hämäläinen & Romppanen 2013, 33-35.) Tuloksena voidaan sanoa, että nuoret kokivat toiminnalla olleen vaikutusta minäkuvaansa. Merkittävin kokemus oli aineiston perusteella tarinan näyttäminen muille, muiden tarinoiden näkeminen ja viimeisellä kerralla käyty keskustelu ryhmässä. (Hämäläinen & Romppanen 2013, 40-46.)

Vilmilän käsittelemissä nuorten taidetyöpajoissa nuorten kokemukset voidaan jakaa viiteen kokonaisuuteen: oppimishalu, rentous, sosiaalisuus, yhteistyökyky ja onnistumisen kokemukset. Vilmilä tuo esille, että yhdessä tekeminen ja ryhmähengen vahvistuminen olivat nuorten mielestä heti toisella sijalla onnistumisen kokemuksen jälkeen, riippumatta ryhmien erilaisuudesta. (Vilmilä 2016, 37).

Suomessa Tapio Toivonen on tutkinut teatterin harrastamista nuorten näkökulmasta. Teatterityöskentely voi Toivosen mukaan tukea itseluottamuksen ja itsetuntemuksen kehity-

tymistä. Tällöin syntyy henkilökohtainen huppukokemus, mikä parhaimmillaan voi tarkoittaa syvällistä, tietoisuutta muuttavaa vaikutusta. Teatterin tekeminen on myös oman identiteetin etsimistä, se avartaa mielikuvia maailmasta, muista ihmisistä sekä kasvattaa luottamusta muita kohtaan. Teatterin avulla voi saada uusia käsityksiä itsestään ja osaamisestaan. Minäkuva ja itsetuntemus myös vahvistuvat. Teatteri tarjoaa keinoja käsitellä tärkeitä aiheita oman kasvun kannalta. (Toivonen 2007, 122-123.)

Taidelähtöisiä menetelmiä hyödyntäneissä ryhmissä vaikutukset liittyivät vahvasti juuri ryhmätoimintaan, mistä kerrottiin edellä mainituissa oppaissa: yhteisiin kokemuksiin, jakamiseen, yhdessä tekemiseen ja ryhmähenkeen.

4 HYVINVOINTIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI

4.1 Lähestymistapoja hyvinvointivaikutuksiin

Taikusydän-hankkeen uusi taiteen ja taiteellisen toiminnan vaikutuksia käsittelevä tutkimuskatsaus pyrkii tekemään näkyväksi aiheeseen liittyvän tiedon moninaisuuden. (Laitinen 2017, 14.) Sen mukaan tutkimuksissa taiteella on todettu hyvinvointiin liittyviä positiivisia vaikutuksia, mutta tutkimustulokset ja tutkimusten tuottaman tieto ei sen sijaan ole aina yksiselitteistä. Tutkimuksissa nousee usein vaikutusten relatiivisuus, tilanteisuus ja kontekstisidonnaisuus eli vaikutuksia määrittelevät kaikenlaiset muut tekijät taiteen lisäksi. (Laitinen 2017, 6.) Katsauksessa todetaan, että tutkimuksia tehdään eri tarpeisiin ja niiden tekemistä ohjaavat oman tieteenalan periaatteet. Tiedonintressien lisäksi tutkimukset eroavat toisistaan siinä, pyritäänkö niissä vain todentamaan hyvinvointivaikutuksia vai ymmärtämään niitä. (Laitinen 2017, 9.)

Sellaiset kysymykset kuten mitä taiteen hyvinvointivaikutuksilla voidaan tarkoittaa ja mikä on riittävä ja luotettava tieto todentamaan havaittuja vaikutuksia, ovat olennaisia tutkimuksia tarkastellessa. (Laitinen 2017, 13.) Haasteellista on myös se, että asioita ymmärretään eri tavoin, esimerkiksi taiteen ja hyvinvoinnin suhde ja keskeinen vaikutuksen käsite käsitetään hyvinkin eri lailla. Se, miten taide ymmärretään ja mitä piirteitä taiteessa ja taiteellisessa toiminnassa korostetaan, voi jo rajata taiteen potentiaalisia vaikutuksia. (Laitinen 2017, 19.)

Satu-Mari Janssonin mukaan otetta taiteen ja kulttuuritoiminnan vaikutuksista on hankala saada. Taiteen ja kulttuurin eri muotoja ja kokoja pidetään haasteellisena vaikutusten toteen näyttämisen kannalta. Lisäksi tutkimusasetelmien erilaisuus vaikeuttaa vertailua. Eri tutkimuksissa käsite vaikutus määritellään eri tavoin. (Jansson 2014, 3.) Tutkimuksissa ei ole Janssonin mukaan nostettu esiin laajemmin, millaisia kokemuksia ja prosesseja osallistujat kävivät läpi sekä miten taiteellisten interventioiden prosessit poikkesivat toisistaan. Jansson kysyy, miksi pitäisi tehdä vaikutustutkimusta kvantitatiivisella tutkimusotteella, jos on tiedossa, että taiteiden pariin osallistuminen on subjektiivista ja kokemuksiin sidottua? (Jansson 2014, 16.)

Janssonin mukaan tarvitaan uusi taiteen käsitteistö, jolla taiteen ja kulttuurin vaikuttavuutta voitaisiin ymmärtää paremmin prosessien, kokemusten ja lopputulosten osalta

(Jansson 2014, 16.) Kun pohditaan taiteellisten interventoiden tutkimista, pitäisi ensinnäkin määritellä mihin tarkoitukseen tutkimusta ollaan tekemässä. Jansson ideoi, että tulevaisuudessa termeistä ”vaikutus” ja ”vaikuttavuus” voisi luopua ja uusi termistö voisi tulla kuvaamaan taiteen arvoa. Jansson kysy, voisiko kokemus tulla kuvaamaan ilmiötä. (Jansson 2014, 16-17.)

Taiteen lisäksi hyvinvointi on laaja käsite, sen määrittelemisen riippuu vahvasti sosiaalisesta ja kulttuurisesta kontekstista. Hyvinvoinnissa voidaan painottaa eri näkökulmia - pohjoismaiselle hyvinvointitutkimukselle on ollut keskeistä tarkastella hyvinvointia yksilön resurssien hallinnan näkökulmasta, kun taas kansainvälinen hyvinvointitutkimus on keskittynyt subjektiiviseen hyvinvoinnin tarkastelemiseen ja mittaamiseen. (Laitinen 2017, 20-21.)

Hanna-Liisa Liikanen esitti osana Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – toimintaohjelmaa vuonna 2010, miten taiteen ja kulttuurin keinoin voisi edistää terveyttä ja hyvinvointia. Liikasen mukaan hyvinvointi on ihmisen fyysistä, psyykkistä, sosiaalista ja emotionaalista hyvää oloa. Hyvinvoinnin voidaan katsoa rakentuvan terveydestä, toimintakyvystä, toimijuudesta, asumisesta, elinympäristöstä, toimeentulosta, ihmissuhteista, yhteisöllisyydestä, mielekkästä tekemisestä, osallisuudesta ja peruskulttuurin turvallisuudesta. Hyvinvointiin sisältyy niin objektiivisesti mitattavia asioita kuin subjektiivisia arvoituksia ja kokemuksia. (Liikanen 2010, 37.)

Hyypä ja Liikanen kirjoittavat, että 2000-luvulla ollaan palattu holistiseen ja kulttuuriin terveyskäsitteeseen. Terveystieteen teorioissa valtaistaminen (empowerment) ja osallistaminen (participation) ovat keskiössä. Hyvinvointi on subjektiivinen tuntemus, mikä riippuu ihmisen mielentilasta ja onnellisuuden tunteesta (Hyypä & Liikanen 2005, 34-35.)

Liikanen näkee ainakin neljä taide- ja kulttuuritoiminnan välineellistä vaikutusta hyvinvointiin liittyen. Ensimmäinen niistä on taide elämyksenä, merkityksenä ja taidenautintona osana ihmisen tarpeita. Toinen on taide- ja kulttuuritoiminnan yhteys hyvään koettuun terveyteen, parempaan työkykyyn ja hyvän elämän kokemuksiin. Kolmas kulttuuritoiminnan ja harrastamisen myötä yhteisöllisyyden ja verkostojen syntyminen, jotka voivat auttaa elämänhallinnassa. Neljäs liittyy taiteen, rakennetun ympäristön, arkkitehtuurin ja sisustamisen vaikutuksiin viihtyisämmän elinympäristön ja työympäristön luomiseksi. (Liikanen 2010, 65.)

Liikasen mukaan yleensä arvioinneissa korostetaan mitattavissa olevaa tietoa ja subjektiivinen kokemus jää toiseksi. Tämä voi olla ongelma, kun arvioidaan kulttuurin vaikutuksia. Mitattavien asioiden korostaminen voi johtaa puuteellisiin johtopäätöksiin. (Liikanen 2010, 73-76.)

Jansson tuo esille, että Suomessa Järvinen ja Houni ovat lähestyneet hyvinvointia subjektiivisuuden kautta (subjective well-being). Tällöin kysymykset esimerkiksi terveydestä, elintavoista tai sosiaalisen elämän ulottuvuuksista on tehty niin, että vastaajat ja haastateltavat arvioivat ”oman kokemuksensa ja tiedon valossa näitä suhteessa omaan elämään”. Subjektiivista hyvinvointia on vaikea mitata. Se perustuu yksilön omiin kokemuksiin. (Jansson 2014, 9.)

ARTSI-hankkeen oppaassa otetaan huomioon hyvinvointivaikutusten eri näkökulmat. Vaikutukset voidaan erotella yksilön ja suuremman järjestelmän (yhteiskunnan) tai abstraktin ilmiön (syrjäytymisen ehkäisy) tasolla. Lisäksi voidaan erotella subjektiiviset eli kokemukselliset ja objektiiviset eli todennetut vaikutukset. On myös mahdollista erotella määrälliset ja laadulliset vaikutukset. (Henriksson ym. 2015, 6.)

4.2 Miten arvioida hyvinvointivaikutuksia?

Creative & Credible -sivuston mukaan jokaisen projektin on ensinnäkin tunnistettava tulokset (outcomes) ja vaikutukset (impacts), joihin se pyrkii. Arvioinnin kuuluisi lähteä organisaation arvojen pohjalta. Arvioinnissa pitäisi ottaa huomioon muutosteoria (theory of change). (Creative & Credible, 2015a.) Muutosteoria tarkoittaa perusteltuja käsityksiä siitä, miten ja miksi toiminnan ajatellaan vaikuttavan toivotulla tavalla. Teoria voidaan laatia oman organisaation ja sidosryhmien yhteisten keskustelujen avulla. (Rajahonka 2013, 19.)

Arvioinnin tarkoitus ei ole näyttää toteen toiminnan positiivisia vaikutuksia. Sen sijaa arvioinnin pitäisi pyrkiä vastaamaan kysymyksiin ja tuomaan esiin vaikutuksia, jotka voivat olla niin positiivisia kuin negatiivisia. Lisäksi arvioinnin toteuttajan pitäisi tunnistaa, ollaanko lähdössä tekemään arviointia vai tutkimusta. Näiden pääeroavaisuus on siinä, että tutkimus pyrkii luomaan uutta tietoa ja arviointi keskittyy jo olemassa oleviin palveluiden arvioimiseen. Myös lähtökohdiltaan ne ovat erilaiset. (Creative & Credible, 2015a.)

Haasteellista on, että aiheeseen liittyvät käsitteet ymmärretään eri lähteissä eri tavalla. Samoin käsitteiden kääntäminen englannista¹ suomen kielelle on hankalaa. Rajahongan mukaan *arviointi* (evaluation) on asiantilan arvon määrittämistä, arvottamista, suhteuttamista tiettyjen kriteerien perusteella. Arviointi voidaan toteuttaa itsearviointina tai ulkoisena arviointina. Arvioinnissa voidaan yhdistellä monia menetelmiä ja aineistoja, kuten haastattelu- ja kyselytutkimuksia ja havainnointia. *Vaikutusten arviointi* pyrkii osoittamaan tavoitteen mukaisen muutoksen tapahtumisen. Tällöin lähtö- ja lopputilanteita verrataan toisiinsa. Mahdolliset muutokset ovat juuri vaikutuksia. *Vaikutavuuden arvioinnilla* tarkastellaan vaikutuksia laajemmin ja pidemmällä tähtäimellä. Olennaista on osoittaa, miten ja missä määrin tietty toiminta on vaikuttanut tulosten ja vaikutusten syntyyn. Lisäksi pitäisi pyrkiä ymmärtämään myös prosessia. (Rajahonka 2013, 13-14).

Näiden lisäksi arvioinnissa on muitakin haasteita. On asioita, jotka olisivat tapahtuneet toiminnasta riippumatta, on muiden toimijoiden toiminnan vaikutuksia, tulosten ja vaikutusten ajallista heikkenemistä sekä kysymys siitä, syrjäyttääkö toiminta muuta positiivisia vaikutuksia tuottavaa toimintaa. Vaikutukset voivat syntyä pitkällä aikavälillä, jolloin myös kaikenlaiset muut tekijät vaikuttavat prosessiin. (Rajahonka 2013, 16.)

Nuorten ryhmien arviointia, mikä on opinnäytetyöni aihe, on käsitelty KOTA:n oppaassa, jonka mukaan arviointi voi olla alkuarviointia, ryhmän itsearviointia, ohjaajien tai organisaatioiden toteuttamaa prosessiarviointia, tutkijoiden tai opiskelijoiden tekemää tutkimusta, näiden yhdistelmä tai jotakin aivan muuta. Arviointia voidaan hyödyntää, kun otetaan käyttöön uutta toimintaa tai kehitetään jo vakiintunutta toimintaa. Arvioinnin avulla voidaan todeta vaikutuksia, selittää muutosta ja muutoksen mekanismeja. (Kivelä & Lempinen 2009, 46.)

Oppaassa toiminnan vaikutuksella tarkoitetaan toiminnan seurauksena tapahtuvaa *muuttumista, säilymistä tai estymistä*. Käytännössä tämä voi tarkoittaa esimerkiksi ruokavalion muutosta, sitoutumista opiskeluun ja opiskelijayhteisöön ja parantuneita mahdollisuuksia vastustaa riippuvaisuutta tai vahinkoja tuottavia valintoja. Vaikutukset voivat olla tietoisesti tavoiteltuja mutta myös ennakoimattomia. Ryhmätoiminnalla pyritään ensisijaisesti ennakoitaviin vaikutuksiin. Vaikutukset voivat olla luonteeltaan myönteisiä,

---

¹ The Charities Evaluation Service (CES)- julkaisussa on koottuna englanniksi eri käsitteiden määritelmät. ”*Outcomes are the changes, benefits, learning or other effects that happen as a result of your work. They can be wanted or unwanted, expected or unexpected.*” “*Whereas an outcome is the change occurring as a direct result of project outputs, impact is the effect of a project at a higher or broader level, in the longer term, after a range of outcomes been achieved.*” (Kts. lisää Cupitt & Ellis 2007).

neutraaleja tai kielteisiä. Ne voivat liittyä nuoreen itseensä, hänen lähiympäristöön tai laajemmin yhteiskuntaan, ne voivat olla paikallisia tai yleistettäviä, määrällisiä tai laadullisia, pitkä- tai lyhytkestoisia. (Kivelä & Lempinen 2009, 46-47.)

Ryhmätoiminnan arviointi voidaan jakaa myös neljään osakäsitteeseen: *reaktio*, *oppiminen*, *muutos* ja *hyöty*. *Reaktio* on välitön vaikutus kuten kokemukset, elämykset, uudet ajatukset, kysymykset, tunnelmat ja vaikutelmat. *Oppimisella* tarkoitetaan sellaisia tietoja, taitoja, näkökantoja ja osaamista, mitä osallistujat itse nimeävät oppineensa ryhmätoiminnan aikana. *Muutoksella* tarkoitetaan sellaista vaikutusta, joka syntyy, kun sovelletaan ryhmässä opittua omaa elämää ja arkeen. *Hyöty* on etu tai haitan väheneminen, jonka voi olettaa aiheutuneeksi ryhmässä oppimisesta johtuvasta muutoksesta. (Kivelä & Lempinen 2009, 47-48.)

4.3 Arviointimallit ja -kyselyt

ARTSI-projektin oppaan mukaan järjestö hyötyy realistisesta tavoitteiden asettamisesta, moninäkökulmaisesta palautteenkeruusta, relevanteista mittareista ja muista seuranta-menetelmistä sekä konkreettisista näytöistä. (Henriksson ym. 2015, 8.) Tuloksia ja vaikutuksia seurataan suhteessa tavoitteisiin. Tässä voidaan käyttää numeerisia seuranta-mittareita ja -keinoja kuten myös sanallisia palautteenkeruun menetelmiä. Olennaista on hahmotella etukäteen oletettuja vaikutuksia ja tuloksia, joita kohti toiminnalla pyritään. Oppaassa käsitteillä tulos ja vaikutus tarkoitetaan lyhyemmän aikavälin saavutuksia, yksittäisten osatavoitteiden mukaisia muutoksia. (Henriksson ym. 2015, 9.)

Kohderyhmän näkökulmaa voidaan kysyä palautteen muodossa. Tietoa voidaan kerätä kyselyn, haastattelun tai havainnoinnin avulla. Tarkastelemalla *kohderyhmän kokemia hyötyjä toiminnasta*, voidaan saada selville, kuinka hyvin toiminnassa on onnistuttu suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Tällöin toiminnan oletettuja vaikutuksia voidaan kysyä väittämien avulla. Nämä voidaan koota tavoitepatteristoon. Osallistujien kokemia hyötyjä voidaan kysyä myös avokysymyksin. Näitä olisi parasta kysyä ennen toimintaa ja toiminnan jälkeen, mutta tämä ei anna varmuutta, että positiivinen muutos johtuisi toiminnasta. (Henriksson ym. 2015, 36-39.)

	1=Ei lainkaan	2=Jonkin verran	3=Melko paljon	4=Paljon
a. Mielialani on parantunut.				
b. Toiveikkuuteni oman tulevaisuuteni suhteen on lisääntynyt.				
c. Ihmisten seurassa oleminen (sosiaalisuus) on helpottunut.				
d. Itsetuntemukseni on lisääntynyt.				
e. Itsearvostukseni on kasvanut.				
f. Päiväryhtmini on parantunut/selkeytynyt.				
g. Toimintakykyni on parantunut.				

Kuva 1. Opas toiminnan arviointiin järjestöille. ARTSI-projektissa kehitetty itsearviointimalli ja työkalut itsearviointiin: esimerkki tavoitepatteristosta. (Henriksson 2015)

Tavoitepatteristossa on lyhyet väittämät sekä selkeä mielipideasteikko, minkä avulla voi tarkastella osallistujien kokemia hyötyjä. Patteristoon voi sisällyttää toiminnan tavoitteista riippuen helposti erilaisia väittämiä.

Samoin Vaikuttavaa sirkus- hankkeen Opas sirkuksen hyvinvointivaikutusten tutkimukseen neuvoo lähtemään liikkeelle tutkimusta suunnitellessa siitä, mitä vaikutuksia toiminnalla voi olla kohderyhmässä. Kysymysten pohtimisessa voidaan ottaa mukaan sirkusohjaajat, asiantuntijat ja asiakkaat. (Kinnunen & Lidman 2013, 13-15.) Tiedonhankinnassa tärkeänä nähdään asiakkaiden omien kokemusten esilletuominen. Myös asiakkaiden läheiset, hoitohenkilökunta, opettajat ja ohjaajat sekä muut henkilöt, jotka toimivat asiakkaiden rinnalla voidaan ottaa mukaan vaikutusten arvioimiseen. Lisäksi sirkusohjaaja voi arvioida itse yksilöitä ja ryhmiä. (Kinnunen & Lidman 2013, 17.) Asiantuntijoiden näkemysten hyödyntäminen voi olla yksi tiedonhankintamenetelmä. Asiantuntija voi tuoda esiin niitä vaikutuksia, joita hän on nähnyt seuratessaan ryhmää. Asiantuntijana voi toimia opettaja tai hoitaja. (Kinnunen & Lidman 2013, 18.)

Opas sirkuksen hyvinvointivaikutusten tutkimukseen kertoo, että tiedonhankinnassa voi käyttää lomakekyselyitä ja haastatteluja. Menetelmänä voi olla esimerkiksi Fiilismittari. Osallistajat arvioivat sen avulla mielialaansa ja energiatasoaan sirkustunnin alussa ja lopussa. (Kinnunen & Lidman 2013, 18.) Oppaan mukaan valtaosin kyselyt ovat lopussa tehtäviä kertaluonteisia kyselyitä. Samalle vastaajajoukolle voidaan toteuttaa alku- ja loppukyselyt. (Kinnunen & Lidman 2013, 19.)

Kuva 2. Vaikuttava sirkus -hanke. Opas sirkuksen hyvinvointivaikutusten tutkimukseen: Fiilismittari. (Kinnunen & Lidman 2013, 42-43)

Selkeiden lomakkeiden avulla päästään tarkastelemaan osallistujien mielialaa ja energiatasoa ja erityisenä huomiona voidaan sanoa, että Fiilismittari on suunniteltu käytettäväksi ainoana lomakkeena ennen toimintaa ja sen jälkeen.

Arts Council England julkaisemassa Developing participatory metrics-julkaisussa esitellään erilaisia malleja. Tarkoituksena on kehittää mittayksiköitä, joilla arvioidaan osallistujien kokemuksia, muutoksia ja koettuja vaikutuksia. Työryhmä on kehittänyt mallin, jossa on vasemmalla muutosparametrejä (outcomes) ja oikealla väittämiä. Mallissa on myös avoimia kysymyksiä.

Figure 3: Short-list of the participatory metrics

Enjoyment: I had a good time

Organisation: The project was well organised

Authenticity: It felt like a real artistic experience

Respect: I was treated as an equal

Contribution: I felt like my contribution was valued

Acceptance: I felt like I could be myself

Experimenting: I felt encouraged to try new things

Feedback: I got helpful feedback

Belonging: I felt part of the team

New people: I got to know people who are different to me

Achievement: I was proud of what we achieved

Stretch: I did something I didn't know I was capable of

Skills: I developed my skills

Opportunity: The project has opened up new opportunities for me

Progression: I know what to do next to develop my interest in the arts

OPEN TEXT questions

What three words best describe how you felt about it?

Will you do anything different as a result of this experience?

Kuva 3. Arts Council England. Developing participatory metrics: Short-list of the participatory metrics. (Arts Council England 2015)

Mittayksiköiden kehittäminen on oma työnsä, mikä vaatii asiantuntijuutta. Mittayksiköiden pitäisi olla myös eri toimijoiden hyväksymiä, että olisi mahdollista tehdä vertailuja.

5 KEHITTÄMISPROSESSI

5.1 Kehittämisprosessin menetelmät

Mitä on kehittämistoiminta? Se on kontekstisidottua toimintaa, jossa ensisijaisena tavoitteena on konkreettisen asiantilan tai toiminnan muuttaminen. Työskentelyssä olennaista on yhteiset säännöt, toimintatavat, kieli ja käsitteet. Kehittämistoiminnassa voidaan hyödyntää tutkimuksellisia menetelmiä, esimerkiksi tiedonkeruumenetelmistä kyselyitä, haastatteluja ja havainnointia. Tavoitteena on tuoda oleellista tietoa kehittämisen kannalta. Lisäksi kehittämistoiminnassa hyödynnetään aiempaa tutkimustietoa. (Salonen, Eloranta, Hautala & Kinos 2017, 34-35.)

Tutkimus voi liittyä kehittämiseen kolmella tavalla. Tutkimusta on mahdollista hyödyntää, kun tuotetaan arviointitietoa kehittämistoiminnan onnistumisesta tai vaikutuksista. Lisäksi tutkimustietoa voi käyttää hyvien käytäntöjen konstruoinnissa. Tutkimusta voi myös käyttää tukemaan kehittämistoimintaa, jolloin puhutaan *tutkimusavusteisesta kehittämisestä* (Toikko & Rantanen, 2009, 11).

Toikon ja Rantanen mukaan *tutkimuksellinen kehittämistoiminta* yhdistää kehittämistoiminnan ja tutkimuksellisen lähestymistavan (Toikko & Rantanen 2009, 19) Tällöin käytännön ongelmat ja kysymykset ovat ohjaamassa tiedontuotantoa. Kehittämistoiminnan tulokset ja johtopäätökset voidaan käsitteellistää ja välittää osaksi laajempaa keskustelua. Voidaan puhua uudesta tiedonmuodostuksen tavasta, jossa tutkimus on avustavassa roolissa. Tavoitteena on niin muutos kuin perusteltu tiedon tuottaminen. (Toikko & Rantanen 2009, 22-23.)

Tutkimusavusteinen kehittäminen voidaan kuvata toiminnaksi, jossa tutkimus palvelee kehittämistä. Tässä hyödynnetään käsitteellisiä malleja, jotka perustuvat aiempaan tutkimus- ja kokemustietoon. Mallien pohjalta voidaan asettaa tutkimusongelmia ja -hypoteeseja. Kehittämisprosessin aikana ongelmia ja hypoteeseja testataan. Prosessin perusteella tehtyjä johtopäätöksiä tarkastellaan kriittisesti, minkä perusteella kehitetään käsitteellisiä malleja ja niiden perusteluja. Tässä yhdistyy aiempaan tietoon perustuva käsitteellistäminen ja sen kriittinen testaus. Pyrkimyksenä on saavuttaa laajemmin yleistettävää ja käyttökelpoista tietoa tukemaan kehittämistoimintaa. Lähtökohtana on enemmänkin toimijoiden verkottuminen ja yhdessä oppiminen kuin yhden yrityksen kehittämistarpeisiin vastaamista. (Toikko & Rantanen 2009, 33-34.)

Olennainen ero tutkimuksen ja kehittämistoiminnan välillä on tiedon merkitys. Molemmissa pyritään tiedontuotantoon, mutta kehittämistoiminnassa tieto on usein käytännöllistä ja sen tehtävä on tukea kehittämistä. (Toikko & Rantanen 2009, 113.) *Tutkimusavusteinen kehittäminen* lähtee liikkeelle kehittämisen ensisijaisuudesta, jolloin tiedontuotannon avulla suunnataan ja ohjataan kehittämistoimintaa. Kuitenkin tässä korostetaan tutkimuksellisten asetelmien, empiirisen tiedontuotannon ja kriittisen tarkastelun merkitystä. (Toikko & Rantanen 2009, 116.)

Miksi ja miten käytän *tutkimusavusteista kehittämistoimintaa* menetelmänä opinnäytetyössäni? Pyrin luomaan yleiseen käyttöön tarkoitetun arviointimallin. Tarkoitus on testata arviointimallia käytännössä ja kehittää sitä edelleen vastausten avulla. Tällöin tiedon tuottamisessa on kyse kehittämisestä. Kehittämisprosessin aikana tuotan myös arviointitietoa MOMU-hankkeen nuorten ryhmistä. Arviointimallissa ei ole kuitenkaan kyse tutkimuksesta, vaan enemmänkin tiedon tuotannosta toimijoiden kehittämiskäyttöön.

Yleisesti ottaen kyselyt pohjautuvat survey-menetelmään, joka on yksi sosiaalitutkimuksen aineistonkeruumenetelmistä. Tällä tarkoitetaan etukäteen strukturoitua aineiston keruuta kysely- ja haastattelulomakkeiden avulla. Kyse on myös aineiston analyysistä. (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1995, 118-119.) Surveyllä tarkoitetaan niitä kyselyyn, havainnoinnin ja havainnoinnin muotoja, joissa aineistoa kerätään standardoidusti. Kohdehenkilöt muodostavat otoksen tai näytteen tietystä perusjoukosta. Kysymykset voivat olla avoimia, monivalintakysymyksiä tai asteikkoihin eli skaaloihin perustuvia kysymyksiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 188-195). Opinnäytetyössäni tutkimusperiaatteet eivät ohjaa arviointimallin laatimista niin vahvasti kuin pyrkimys toiminnan kehittämiseen.

5.2 Kehittämistyön prosessikuvaus

Kehittämistyön prosessi liittyi vahvasti MOMU-projektin aikatauluun. Ensimmäinen tapaaminen opinnäytetyöni ohjaajan kanssa oli vuoden 2016 syyskuun alussa, jolloin sovimme, että arviointimalli olisi valmis helmikuussa. Näin sitä ehditsi testaamaan MOMU-projektin nuorten ryhmissä vuoden 2017 maaliskuu-toukokuussa. Viimeiset nuorten ryhmät toteutuisivat toukokuussa, joten saisin kaikki kyselylomakkeet takaisin viimeistään toukokuussa analysoitavaksi. Tämä sopii aikatauluuni, sillä suunnitelmani oli nopeuttaa valmistumista ja valmistua kesällä 2017. Opintojen nopeuttaminen vaikutti päätökseeni tehdä opinnäytetyö yksin.

Huhtikuussa sovin MOMU-projektin projektipäällikkö Suvi Kivelän kanssa, että tekisi osan (6 viikkoa) syventävästä harjoittelusta projektissa. Tämä vaikutti olennaisesti siihen, että käsitykseni sosiaali- ja taidealan moniammatillisesta työstä laajentui. Pääsin myös seuraamaan muutaman ryhmän toteutusta käytännössä ja tutustuin opiskelijaportteihin, mikä edesauttoi arvioinnin ymmärtämistä. Esittelin arviointimallia MOMU-projektin palaverissa, jossa siitä oli mahdollista keskustella projektin partnerimaiden toimijoiden kanssa. Keskustelut projektipäällikön kanssa aiheesta syvensivät myös aiheen tuntemista.

Harjoitteluni toinen osa (4 vko) Turun ensi- ja turvakoti ry:n perheryhmäkodissa pääsin tutustumaan nuoriin asiakasryhmänä, heidän tarpeisiin ja haasteisiin. Perheryhmäkodissa asuu alaikäisiä oleskeluluvan saaneita nuoria, jotka tulivat yksin pakolaisina tai turvapaikanhakijoina Suomeen.

Taulukko 1. Opinnäytetyön aikataulu.

AIKATAULU	KEHITTÄMISTYÖ	TOIMIJAT	MENETELMÄT	TUOTETUT MATERIAALIT	
SYYSKUU 7.9.2016	Ohjauskeskustelu opinnäytetyön aiheesta ja keskeisistä lähteistä	Outi Linnossuo	Tapaaminen	Muistiinpanot	PERUSTELU
LOKAKUU	-	-	-	-	
MARRASKUU 30.11.2016	Toimeksiantosopimuksen allekirjoittaminen	Toimeksiantaja Suvi Kivelä, Outi Linnossuo	Tapaaminen		ORGANISOINTI
JOULUKUU 8.12.2016	Ohjaus Ohjauskeskustelu	Outi Linnossuo Outi Linnossuo	Sähköposti Tapaaminen	Muistiinpanot	
TAMMIKUU 9.1.2017	Tietoperustaosuuden tarkastaminen	Outi Linnossuo	Sähköposti		
9.1.2017	Keskustelu arviointimalleista	Elina Heikkilä	Tapaaminen	Muistiinpanot	
HELMIKUU 6.2.2017	Palaute alustavasta arviointimallista ja ohjauskeskustelu	Outi Linnossuo	Tapaaminen	Muistiinpanot	TOTEUTUS
12.2.2017	Arviointimallin lähettäminen MOMU-tiimin arvioitavaksi	Outi Linnossuo			
13.2.2017	Arviointimallin esitelmä	Kaksi esitelmäjä	Sähköposti	Webropolin ja Canvan avulla tehdyt kyselyt	
15.2.2017	Opettajien palaute arviointimallista		Sähköposti ja puhelinkeskustelu		

15.2.2017	MOMU-ryhmän palaute	Outi Linnossuon välittämä	Sähköposti		
26.2.2017	Arviointimallien lähettäminen testausta varten	Outi Linnossuon välittämä Outi Linnossuo	Tapaaminen Sähköposti		
26.2.2017	Elina Heikkilän palaute	Elina Heikkilä	Sähköposti		
MAALISKUU 2017	-	-	-	-	
HUHTIKUU 2017	Harjoittelun alkaminen MOMU-projektissa	Momu-projektipäällikkö Suvi Kivelä harjoittelun ohjaajana			ARVIOINTI
TOUKOKUU 2017	Arviointimallin esittäminen palaverissa Kyselyvastausten analyysi Ohjaus	Outi Linnossuo, Suvi Kivelä, Marja Susi, Ian Mac, Anett Männiste Outi Linnossuo	Palaveri Sähköposti		
KESÄKUU 2017	Ohjaus Harjoittelu Turun Ensi- ja turvakoti Ry:n perheryhmäkodissa	Outi Linnossuo	Sähköposti		
HEINÄKUU 2017	Harjoittelu Turun Ensi- ja turvakoti Ry:n perheryhmäkodissa				
ELOKUU 2017	Ohjaus	Outi Linnossuo	Sähköposti	Muistiinpanot	
SYYSKUU 2017	Ohjaus	Outi Linnossuo	Sähköposti Tapaaminen	Muistiinpanot	TULOsten LEVITTÄMINEN
8.9.2017 20.9.2017	Osallistujakokemuksen käsitteen selventäminen	Minna Haapasalo	Sähköposti		
LOKAKUU 2017	Opinnäytetyön palautus Artikkelin kirjoittaminen Hyve-lehteen				

Toikon ja Rantasen mukaan *kehittämisprosessissa* on viisi tehtävää: *perustelu, organisointi, toteutus, arviointi ja tulosten levittäminen*. Ensinnäkin on olennaista kysyä, miksi jotakin pitää kehittää tällä hetkellä. Olisi hyvä kyetä perustelemaan tavoite konkreettisesti. *Perustelussa* on kyse siitä, kuinka tavoitteeseen vastataan. Samoin voidaan pohtia yleistä merkittävyyttä, onko tuloksella kysyntää. Kyse on kuitenkin tilannekohtaisesta harkinnasta. (Toikko & Rantanen 2009, 56-58.) Opinnäytetyöni kehittämisprosessi pe-

rustelu tuli toimeksiantajalta. Oli tarpeellista kehittää arviointia nuorten taidelähtöisiä menetelmiä hyödyntävissä ryhmissä. Tarvetta tähän oli niin MOMU-projektissa mutta myös muissa vastaavissa projekteissa.

Organisointi perustuu tavoitteiden hyväksyntään ja virallistamiseen. Tähän sisältyy käytännön toteutuksen suunnittelu ja valmistelu. Kyse on toimintasuunnitelmasta, jossa kehittämisen tavoite ja kohde pyritään määrittelemään. Olennaista tässä on myös toimijoiden määrittely. (Toikko & Rantanen 2009, 58.) Suunnittelin arviointimallia ohjaajani opastuksella, joten määrittelimme kehittämisen tavoitteen ja kohteen yhdessä. Sain palautetta arviointimallista niin ohjaajalta kuin muilta toimijoilta eli MOMU-projektin työryhmältä (projektipäällikkö Suvi Kivelä, projektin työntekijät Anne Syvälahti ja Marja Susi) kuin myös projektin yhteistyökumppaneilta.

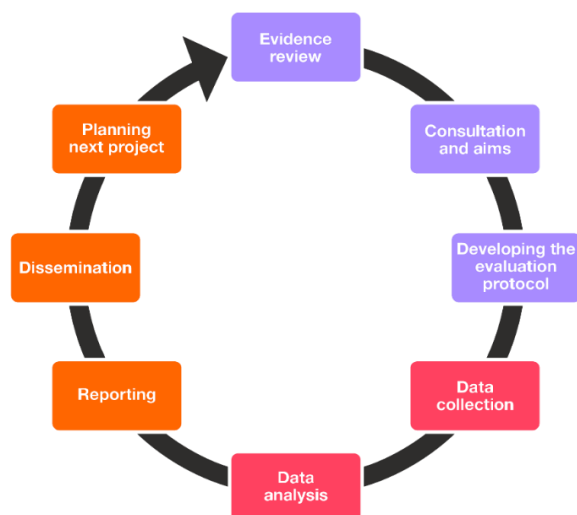
Toteutus koostuu ideoinnista ja priorisoinnista, kokeilusta ja mallintamisesta. Tässä vaiheessa esimerkiksi ideointia voidaan tarkastella uusista näkökulmista. (Toikko & Rantanen, 2009, 59.) Kehittämistoiminta on konkreettisesta tekemistä. Testauksen aikana kerätään koko ajan palautetta ja palautteesta keskustellaan. Palautteen avulla toteutusta muutetaan ja kehitetään. Konkreettisen tekemisen lisäksi kehittämistoiminnassa on läsnä pohtiva ja analysoiva taso. Kehittämistä voidaan seurata esimerkiksi erilaisissa työryhmissä. (Toikko & Rantanen 2009, 60.) Arviointimallia testattiin nuorten ryhmissä vuoden 2017 maali-toukokuussa.

Arvioinnin yksi tehtävä on suunnata kehittämistoiminnan prosessia. Lisäksi tehtävänä on tuottaa tietoa kehitettävästä asiasta. Toimijoiden osallistumisen näkökulma on myös olennainen tässä. Mukana olevat toimijat voivat saada äänensä kuuluviin osallistavassa arvioinnissa. Arvioinnilla voidaan myös yrittää luoda yhteisiä merkityksiä. (Toikko & Rantanen 2009, 61.) *Tulosten levittäminen* edellyttää usein omaa prosessiaan. Tätä voidaan edistää tuotteistamisen avulla. Levittäminen voidaan nähdä myös osallistavana prosessina (Toikko & Rantanen 2009, 62- 63.)

5.3 Evaluation cycle

Creative & Credible -sivuston esittämä arviointiprosessi (evaluation cycle) ohjasi vahvasti kehittämistyötäni. Tämän mukaan arviointi on *iteratiivinen prosessi* ja sitä voidaan kuvata sivustolla olevan arviointisyklin avulla. Arviointi koostuu ainakin kolmesta vaiheesta: 1) projektin suunnittelusta, 2) datan keräämisestä ja analysoimisesta sekä 3)

raportoinnista ja tulosten levittämisestä. Sivuston mukaan yleensä datan kerääminen ja sen analysointi ovat vaiheena vähemmän vaativia kuin suunnittelu, raportointi ja tulosten levittäminen. Arviointisyklillä ei ole loppua, vaan jatkuvan oppimisen ja eettisen reflektion avulla päästään projektin suunnitteluun. (Creative & Credible 2015b.)

Kuva 4. Creative & Credible: Evaluation cycle. (Creative & Credible, 2015b)

Ensimmäisessä vaiheessa pyritään etsimään jo olemassa olevaa tietoa siitä, mitä tiedetään projektin vaikutuksista ja onko samantapaisia projekteja jo toteutettu. Tämä voidaan tehdä systemaattisesti esimerkiksi kirjallisuuskatsauksen avulla. Tämä voi olla kuitenkin hankalaa ja aikaa vievää, mikäli kirjallisuuskatsaus tehdään ennen jokaista projektin aloittamista. (Creative & Credible 2015c.) Syklin ensimmäisessä osassa selvitin, mitä taidelähtöisen toiminnan vaikutuksista on kirjoitettu. Kirjoitin tietoperustaan alustavan luvun hyvinvointivaikutusten arvioinnista, tutustuin keskeisiin käsitteisiin ja arviointiin teoreettisesti. Tutustuin myös erilaisiin arviointimalleihin.

Tavoitteiden asettaminen on arviointisyklin olennainen osa. Tässä arvioinnin kohteena olevia tavoitteita asetetaan yhdessä niiden toimijoiden kanssa, jotka ovat mukana projektissa tai joita projekti koskee. Arvioinnin kannalta on olennaista, mikä on toimijoiden käsitys arvioinnista ja mitä tietoa he tarvitsevat. Yhteisymmärrykseen pääseminen tavoitteista on olennaista. Arvioinnin kohteena olevat tavoitteet eivät ole aina samoja kuin projektin tavoitteet. (Creative & Credible 2015d.) Keskustelin opinnäytetyön ohjaajan

kanssa, joka on myös mukana MOMU-hankkeessa sekä KOTA-työntekijän Elina Heikkilän kanssa. Heikkilä ohjasi miettimään, miksi taidelähtöistä työskentelyä tehdään ryhmässä ja kysymään arviointimallissa tästä (Heikkilä 2017a).

Selvitin, mitkä ovat MOMU-hankkeen tavoitteet nuorten ryhmille. Ohjaajani muistutti, että tarkoituksena oli laatia yleinen arviointimalli, jolloin tämän hankkeen tavoitteet eivät voineet kokonaan ohjata arvioinnin tavoitteiden laatimista. Sen sijaan selvitin kirjallisuuden avulla, mihin taidelähtöisillä menetelmillä pyritään nuorten ryhmissä: pyritään lisäämään terveyttä ja hyvinvointia, saamaan uusia näkökulmia, saamaan aikaan muutoksia ajattelussa ja toiminnassa, hankalien tunteiden ja asioiden käsittelemiseen sekä voimaantumiseen. Monissa taidelähtöisiä menetelmiä hyödyntävissä projekteissa, kuten myös MOMU-projektissa, tavoitteena oli nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen. Kun kyse on ryhmämuotoisesta työskennelystä, keskeistä on osallistujien altistuminen ryhmäprosesseille ja niistä oppiminen. Ryhmitin näitä kirjallisuudesta nousseita teemoja *hyvinvointi, osallisuus, voimaantuminen, tulevaisuus ja ryhmätoiminta*- otsikoiden alle. Nämä voidaan ajatella arvioinnin tavoitteiksi.

Arvioinnin pitäisi olla suunniteltu. Suunnitelmassa ilmenee, mitä arviointi koskee. Arviointi voi koskea myös prosessia, subjektiivisia vaikutuksia sekä osallistujien kokemuksia ja näkemyksiä. Arviointiin liittyvien käsitteiden määrittelemisen on haasteellista, mutta oleellista. Arviointisuunnitelmasta pitäisi ilmetä myös, miten mitataan tai arvioidaan tuloksia. Voi olla, ettei tuloksia pysty arvioimaan kvantitatiivisesti vaan usein tarvitaan eri menetelmien käyttämistä kuten havainnointia, palautetta, haastatteluja ja reflektointia. (Creative & Credible 2015e.)

Ensinnäkin oli tehtävänä käsitteiden ymmärtäminen, erityisesti mitä tarkoitetaan *vaikutuksella* ja *vaikuttavuudella* ja näiden englanninkielisillä vastineilla. Käsitteitä käytetään eri merkityksessä.

Selvitin, mitä taidelähtöisten menetelmien vaikutuksia nuorten ryhmissä on ilmennyt aiemmissa tutkimuksissa. Olen rajannut kyselyn koskemaan vain lyhytaikaisia ryhmiä, koska arviointimallia on tarkoitus testata lyhyen keston ryhmissä. Mietin, miten vaikutuksista voisi kysyä. ARTSI-hankkeen oppaan mukaisesti muokkasin otsikoiden alle toiminnan oletetut vaikutukset väittämämuotoon, jolloin malli muistutti oppaan tavoitepatteristoa.

Taidelähtöisiä menetelmiä käsittelevissä tutkimuksissa painottuu itse ryhmän merkitys osallistujille, osallistujat korostavat yhteisiä kokemuksia, jakamista, yhdessä tekemistä ja ryhmähenkeä.

Tiivistäen MIMO-hankkeen opinnäytetöissä nuorten kokemuksista korostuivat positiivisuus, innostus, uskallus, itseilmaisuus, myönteiset tunteet, ilo, nauru, energia, hyvä mieli, tuki, tutustuminen ja uusien ystävien saaminen. Myrsky-hankkeessa korostuivat ilo ja omien ongelmien ajattelemisen vähentyminen, taidot ja rohkeus, yhteistyö- ja sosiaalisten taitojen parantuminen, suhteiden parantuminen vanhempien kanssa, taiteen käsityksen parantuminen, mielenkiinto kulttuurin harrastamista sekä taiteen tekemiseen osallistumista kohtaan, itsetunnon ja itsevarmuuden parantuminen, uusien antoisien ja luottamuksellisten suhteiden saaminen ja elämän ilon lisääntyminen.

Nuorten kokemukset taidetyöpajoista Vilmilän mukaan olivat jaettavissa kokonaisuuksiin oppimishalu, rentous, sosiaalisuus, yhteistyökyky ja onnistumisen kokemukset. Näitä voidaan kutsua osallistujien kokemiksi hyödyiksi tai oletetuiksi vaikutuksiksi.

Elina Heikkilältä saatu KOTA-klubin palautekysely ohjasi myös arviointimallin tekoa. Se on tarkoitettu viidesluokkalaisista koostuvalle ryhmälle, joka on kokoontunut 10 kertaa. Se sisältää seitsemän väittämää ja kaksi avointa kysymystä, osallistujien on mahdollista myös kirjoittaa palautetta ohjaajille. Heikkilä kehotti kysymään, mitä nuoret ovat saaneet ryhmätoiminnasta omaan arkeensa. (Heikkilä 2017a.) Näin ollen sisällytin tulevaisuusteeman ja väitteen *Olen oppinut jotakin uutta*.

MOMU-tiimin palautteen myötä sisällytin voimaantuminen-teeman alle väitteen *Olen saanut toiminnasta ideoita oman hyvinvointini parantamiseksi* korvaamaan alkuperäisen ehdotuksen.

Laadin täysin samaa mieltä-täysin eri mieltä -asteikon. Tutkimusta käsittelevässä kirjallisuudessa suosituksena on, että vaihtoehto ”en osaa sanoa” on myös mahdollinen. (Hirsijärvi).

Creative & Credible -sivusto neuvoa tiedostamaan, että arvioinnin päätarkoitus ei ole tuottaa pelkästään positiivista tietoa vaikutuksista. Tiedostin tämän, mutta arviointimallissa en kysynyt mitään negatiivisista kokemuksista. Ajattelin, että nuori voi ilmaista olevansa eri mieltä ja kommentoida ajatuksiaan avoimeen kysymykseen. Myrsky-hankkeessa negatiivisia vaikutuksia kysyttiin. Kysymykset koskivat sitä, onko hankkeeseen

osallistuminen vähentänyt muita harrastuksia ja muiden ystävien tapaamista, hankaloittanut normaalia päivää ja onko ollut jotain muuta negatiivista vaikutusta. Jonkin vaikutuksen mainitsi melkein kolmasosa vastaajista, 28% (Siivonen ym. 2011, 228-229).

Taulukko 2. Arviointimallin kysymykset testausversiossa.

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
HYVINVOINTI					
1. Toiminta on tuonut iloa					
2. Toiminta on tuonut hyvää oloa					
3. Toiminta on tuonut energiaa					
4. Toiminta on ollut innostavaa					
5. Toiminta on tukenut minua					
OSALLISUUS					
6. Mielipiteeni on otettu huomioon toiminnassa					
7. Olen pystynyt vaikuttamaan toimintaan					
VOIMAANTUMINEN					
8. Olen saanut itseluottamusta toiminnan ansiosta					
9. Olen saanut toiminnasta ideoita hyvinvointini parantamiseksi					
TULEVAISUUS					
10. Olen oppinut jotakin uutta					
RYHMÄTOIMINTA					
11. Olen tutustunut muihin ryhmäläisiin					
12. Olen saanut ryhmässä kavereita tai tutustunut paremmin kavereihini					
13. Koin olevani hyväksytty ryhmässä					

14. Koin olevani osa ryhmää					
15. Ryhmä on ollut tärkeä minulle					
16. Mitä muuta haluaisit kertoa ryhmästä?					

Seuraavat evaluaatiosyklin vaiheet liittyvät tietojen keräämiseen ja analyysiin sekä raportointiin. Olennaista on, milloin dataa kerätään: dataa voidaan kerätä kautta projektin tai tietynä aikana kuten joka toimintakerran jälkeen tai projektin loputtua. Dataa voidaan myös kerätä jo ennen projektin alkua ja verrata tähän projektin keskivaiheesta ja/ tai lopussa saatua tietoa. Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen data ovat yhtä luotettavia, monet projektit hyödyntävät molempia lähestymistapoja. Creative & Credible -sivustolla puhutaan myös otannasta. (Creative & Credible, 2015f.)

ARTSI-hankkeen oppaassa painotetaan, että on järkevää toteuttaa tiedonkeruu sopivana ajankohtana mielekkään kokoiselle otokselle kohderyhmästä. Tavoitteena ei ole kartoittaa koko kohderyhmän näkemyksiä jatkuvasti. Kun mietitään otoksen kokoa, opas kehottaa lähtemään liikkeelle siitä, mihin tietoa tarvitaan. (Henriksson ym. 2015, 35.) Kehittämistyössäni kysely lähtökohtaisesti annetaan kaikille osallistujille.

Kvantitatiivinen arviointi toteutetaan yleensä projektin loputtua kyselyn tai palautteen muodossa. Tällä tavalla voidaan kuvata projektin vaikutuksia, mutta toteutustavalla on myös rajoituksia. Data voi olla kuvailevaa eikä välttämättä kerro, onko projektilla ollut mitattavia vaikutuksia (effect). Lisäksi data voi painottua liiaksi niihin vastaajiin, jotka suorittivat projektin loppuun. On myös otettava huomioon, etteivät osallistujat halua välttämättä antaa negatiivista palautetta. Datan kerääminen osallistujilta ennen projektin alkua voi olla hyödyllistä ja se voi kertoa osallistujista. (Creative & Credible 2015g.)

Vaikutusten arvioinnissa haasteena on yleensä se, kuinka tietää, mikä vaikutus on johtunut toiminnasta. Arviointimallissa muokkasini kysymykset sellaiseen muotoon, että osallistujan pitäisi arvioida juuri toiminnan vaikutuksia (*Toiminta on tuonut hyvää mieltä*). Arviointikyselyyn oli määrä vastata toimintakertojen loputtua, koska tarkoitukseni oli kehittää lomaketta edelleen vastausten analyysin avulla. Jatkossa arviointimallia voi käyttää tällä tavoin tai myös jokaisen toimintakerran jälkeen tehtäväksi, kuten Fiilismittari.

Creative & Credible -sivustolla puhutaan arviointiraportista, jossa olisi hyvä käydä läpi kaikki evaluaatiosyklin vaiheet. Siinä ei ole tarkoitus nostaa esiin vain osallistujien kokemuksia hyötyjä vaan myös käsitellä haasteita ja oppimistarpeita. (Creative & Credible 2015h.) Vaikka kyselyn analyysi on pieni osa MOMU-hankkeen arviointia, tässäkin on hyvä käydä läpi prosessin eri vaiheet ja käsitellä yhtä lailla niin hyötyjä kuin haasteita.

5.4 Eettiset kysymykset

Creative & Credible -sivuston mukaan etiikka on tärkeää taide- ja terveysalan projekteissa, joissa mukana on usein haavoittuvia osallistujia. Laadullisen tiedon hankinnassa voi tulla vastaa herkkiä aiheita, jotka voivat kuohuttaa vastaajia. Vaikka virallista tutkimuslupaa ei tarvittaisi, pitäisi ymmärtää eettisiä periaatteita. Tutkimus tai arviointi ei saisi vahingoittaa vastaajia. Laajemmin katsottuna, pitäisi olla varma arvioinnin luotettavuudesta ja arvioinnin tarpeellisuudesta. Lisäksi pitäisi huolehtia, että suhteet sidosryhmien, partnereiden, arvioinnin toteuttajien ja osallistujien välillä perustuvat kunnioitukseen ja luottamukseen. (Creative & Credible 2015i.)

ARTSI- hankkeen oppaassa kehoitetaan kirjoittamaan kyselylomakkeeseen tai erikseen saatekirje. Oppaan mukaan on eettisesti oikein kertoa, mikä on tiedonkeruun tarkoitus ja taustat. On hyvä kertoa, kenelle kysely tai haastattelu on kohdennettu, kertoa vastaajien anonymiteetista ja vastausten luottamuksellisuudesta. (Henriksson ym. 2015, 17-18.)

Arviointimallin avulla osallistujat voivat tuoda omia kokemuksiaan esille. Osallistujilla on väline, jonka avulla on mahdollisuus tuoda esiin omaa näkökulmaa. Nuorten kokemuksia on usein kerätty haastattelujen avulla, mikä edellyttää tutkimusluvan saamista huoltajalta. Kuitenkin missä tahansa arvioinnissa tai palautteessa pitäisi ottaa huomioon, että tästä ei seuraa mitään haittaa vastaajille. Arvioinnista ja tutkimuksista ilmenevät tulokset voivat tuoda esiin positiivisia vaikutuksia. On pidettävä mielessä, että tarkoituksen ei ole pyrkiä tuomaan esille vain näitä. Myös negatiivisten vaikutusten mahdollisuus on huomioitava. Kyselyn suomen kielen on oltava riittävän selkeä, jolloin myös maahanmuuttajanuorten olisi mahdollista vastata siihen. Lisäksi on otettava huomioon kyselyn vastauksen vapaaehtoisuus, jolloin ketään ei pakoteta vastaamaan.

Taulukko 3. Arviointimallin saatekirje.

Hei!

MOMU- projektin opiskelijoiden ryhmä on päättymässä. Tämän arviointikyselyn tarkoituksena saada tietoa kokemuksistasi ryhmässä. Toivomme sinun kertovan meille, millaista on ollut osallistua tähän ryhmään. Ympyröi sopiva vaihtoehto. Kysely on nimetön.

6 TUOTOKSEN KUVAUS

Arviointimalli koostuu 16 kysymyksestä, jotka ovat jaettu viiteen eri teemaan: *hyvinvointi, osallisuus, voimaantuminen, tulevaisuus, ryhmätoiminta*. Sain arviointikyselyyni vastaukset Turun ammatti-instituutin lähihoitajaopiskelijoilta (yhteensä neljä ryhmää ja 41 vastaajaa) ja Raision nuorisopalveluista (yksi ryhmä ja 4 vastaajaa). Olen laatinut taulukon näin ollen 45 vastauksen pohjalta.

Tyttöjen talon ryhmistä ei välitetty arviointilomakkeita minulle. Valma-ryhmissä opiskelijat olivat toteuttaneet arviointikyselyn, mutta he olivat analysoineet sitä yleisellä tasolla raporteissaan. Kyselyitä ei tullut näistä ryhmistä takaisin. Käsittelen näitä vastauksia suuntaa antavasti, mutta epätarkkuuksien takia en voinut ottaa näitä vastauksia taulukkoon. Valma-ryhmiä on ollut kaksi, yhdessä ryhmässä oli ollut 11 ja toisessa 10 vastaajaa. Yhteensä 66 nuorta oli vastannut kyselyyn.

Kahdessa ryhmässä oli kolmessa vastauksessa valittuna kaksi eri vaihtoehtoa. Otin kaikki vastaukset mukaan, koska niistä selviää suuntaa antavasti, mitä mieltä nuori on ollut. En halunnut hylätä näitä, koska nuoret olivat kertoneet mielipiteensä. Lisäksi en ollut alkutekstissä huomannut kirjoittaa, että vastaajan pitäisi ympyröidä vain yksi vaihtoehto. Lomakkeessa on yksi virhe, mikä on vaikuttanut kaikkiin vastauksiin. Merkitsin *Eri mieltä*- vaihtoehtoon, kun tarkoitin tähän *Osittain eri mieltä*. En kuitenkaan usko, että tällä oli ratkaisevaa merkitystä.

Yleisenä huomiona on, että arviointilomake on toiminut hyvin. Nuoret ovat saaneet ilmaista mielipiteensä toiminnasta. Kaikki nuoret yhtä lukuun ottamatta ovat vastanneet asianmukaisesti. Kukaan ei ole valinnut kautta kyselyn *En osaa sanoa*- kohtaa vaan sitä on käytetty suhteellisen vähän. Näin ollen se olisi hyvä säilyttää jatkossakin yhtenä vastausvaihtoehtona.

Kyselystä nousevat positiivisella tavalla esiin kohdat *Koin olevani hyväksytty ryhmässä, Mielipiteeni on otettu toiminnassa huomioon ja Koin olevani osaa ryhmää*. Näihin oli eniten täysin samaa mieltä- vastauksia. Nämä korostuvat edelleen, mikäli otetaan huomioon osittain samaa mieltä- vastaukset. Samansuuntaiset vastaukset olivat myös Valma-ryhmissä, kysymyksiin 13 ja 14 eli ryhmää koskeviin kysymyksiin oli paljon myönteisiä vastauksia. Yhdessä Valma ryhmässä nuoret ovat kokeneet vaikuttaneensa toimintaan

mutta toisessa vain puolet oli ollut sitä mieltä. Tämä vastaa muissa projekteissa saatuja tuloksia, että yhdessä tekeminen ja ryhmätoiminta ovat nuorten mielestä olennaisia.

Edelleen voidaan kysyä, mistä myönteiset vastaukset johtuvat. Ovatko tulokset tulkittavissa ryhmätoiminnan, moniammatillisen työn vai taidelähtöisten menetelmien vaikutukseksi? Pelkästään arviointikyselystä tämä ei selviä. Voidaanko ajatella, että nimenomaan ryhmällä on olennainen vaikutus nuoriin, eikä sinänsä toiminnan luonteella? Nämä kohdat liittyvät kaikki yhdessä tekemiseen ja osallistumiseen, nuoret ovat kokeneet olevansa osaa ryhmää ja pystyneensä vaikuttamaan siihen, mitä tapahtuu ryhmässä. Voidaan ajatella, että syrjäytymisen kannalta tämä on olennaista.

Ryhmää käsittelevät kysymykset 13 ja 14 ovat hyvin samantapaisia. Sen sijaan ryhmää ei ole kokenut tärkeäksi yhtä moni nuorista, tässä on myös jonkin verran en osaa sanoa-vastauksia. Toisaalta osa nuorista ei ole ollut mukana kaikilla ryhmäkerroilla, mikä selviää niin avoimen kohdan vastauksista kuin opiskelijaraporteista.

Kyselyssä on nähtävissä, että nuoret ovat kokeneet oppineensa jotakin uutta, vain yksi vastaaja merkitsi eri mieltä-vastauksen tähän kysymykseen.

Samoin on nähtävissä, että ilon ja hyvän olon tuominen on tarkoittanut suunnilleen samaa, sillä vastaukset näin kysymyksiin ovat olleet samantapaisia. Tämä pätee myös siinä, että toiminta on koettu tuovan energiaa ja toiminnan olleen innostavaa. Osa nuorista ei kuitenkaan kokenut ryhmää innostavaksi, eikä toiminnan tuoneen energiaa. Vaikka en kysynyt ryhmätoiminnan negatiivisista vaikutuksista, kyselyssä on mahdollista tuoda oma mielipide esille, mikäli ei ole kokenut toimintaa positiivisesti.

Nuorista puolet oli saanut itseluottamusta toiminnan ansiosta. Nuoret ovat olleet vähiten täysin samaa mieltä olleita tässä kohdassa. Tässä kohdassa oli myös vastattu eniten en osaa sanoa. Ehkä pitempään kestäneessä ryhmätoiminnassa olisi helpompaa sanoa, kokeeko saaneensa itseluottamusta.

Samoin noin puolet nuorista oli samaa mieltä siinä, että he ovat saaneet ideoita toiminnasta oman hyvinvoinnin parantamiseksi. Täytyy sanoa, että myös ryhmien välillä oli eroja tässä. Joissakin ryhmissä kaikki osallistujat olivat täysin tai osittain samaa mieltä siinä, että he saivat uusia ideoita. Kuitenkin näihin kysymyksiin oli paljon vastaajia ollut eri mieltä. Ehkä kysymys on koettu vaikeaksi, sillä siihen ei ehkä osaa heti vastata.

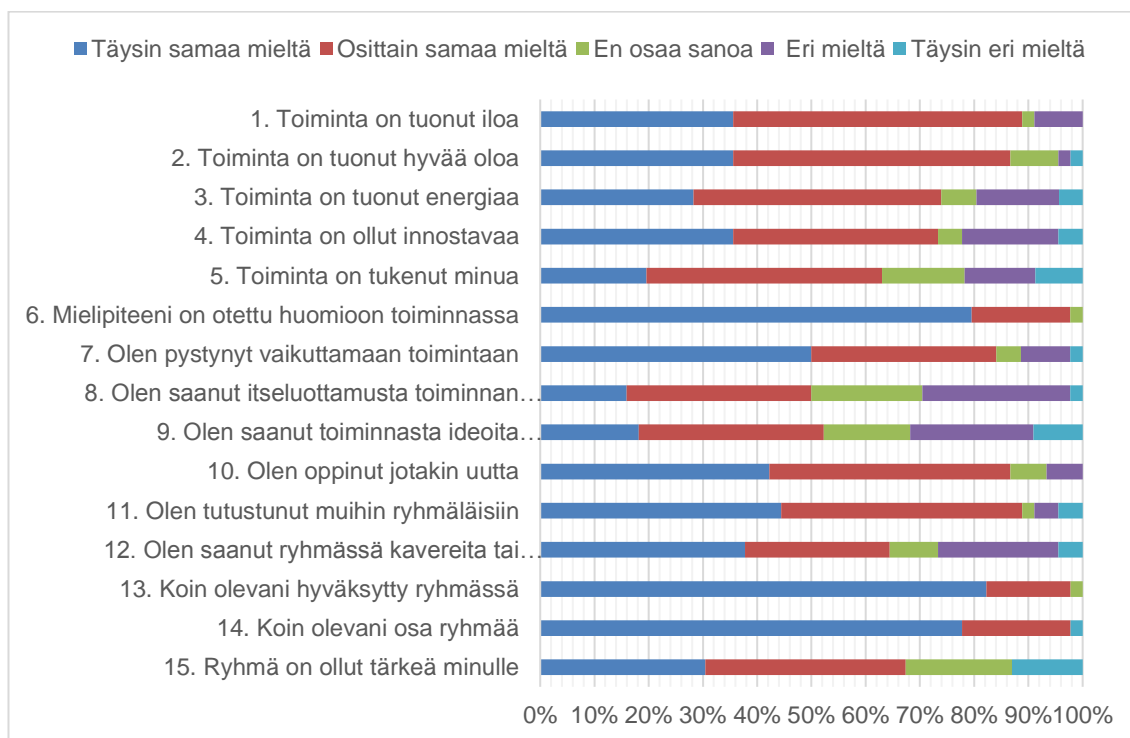
Nuoret ovat kokeneet tutustuneensa muihin ryhmäläisiin, mutta vähempi osa on kokenut saaneensa kavereita tai tutustunut paremmin kavereihinsa.

Avoimen kohdan vastauksessa nuoret ovat kommentoineet pääosin positiivisia asioita ryhmästä.

Kuitenkin pelkästään arviointilomakkeen avulla ei selviä, mistä syystä ryhmien välillä on ollut eroa. Olen tutustunut myös opiskelijaraportteihin osana MOMU-hankkeen harjoittelujaksoa. Näistä selviää, mitä ryhmässä on tehty ja miten toiminta on mennyt. Olen saanut myös mahdollisuuden seurata kolmea eri ryhmää sekä puhua opiskelijoiden kanssa toutuksista.

Täytyy ottaa myös huomioon, että kohderyhmien ja yhteistyökumppanien välillä on joitakin eroja. Valma-ryhmät esimerkki koulussa tapahtuvasta ryhmätoiminnasta, kun taas Tyttöjen talon ryhmien luonne on erilainen, tytöt tulevat sinne viettämään vapaata aikaa. Koulussa ryhmäkerrat ovat tavallaan koulutuntien vaihtoehtona, kun taas Tyttöjen talolla ryhmien toiminta on vaihtoehto vapaan ajan viettämiselle.

Taulukko 4. Momu-projektin nuorten ryhmien vastaukset.

Milla tavalla kehitän arviointilomaketta vastausten avulla? Osa kysymyksistä voidaan halutessa tiivistää: voidaan kysyä pelkästään ilosta tai hyvästä olost. Samoin voidaan valita, kysytäänkö energiasta vai innostavuudesta. Tähän viittasi myös Elina Heikkilä, kun

pyysin häneltä palautetta (Heikkilä 2017b.) Mietin, onko kysymys *Olen saanut toiminnasta ideoita hyvinvointini parantamiseksi* vaikea ja onko siksi siihen verrattain paljon en osaa sanoa- vastauksia. En kuitenkaan muuttanut sitä, sillä jossain ryhmissä tähän vastattiin pääosin saman mielisesti ja vastaukset voivat johtua näin ollen toiminnasta.

Kokonaan uusia kysymyksiä syntyi yhteisten keskustelujen pohjalta. Opinnäytetyöni vertaislukija Mervi Vuori ehdotti, että tulevaisuus-kohdassa voisi kysyä myös *Osallistuisin ryhmään uudelleen*. Tämä kartoittaisi osallistujien tyytyväisyyttä. Suvi Kivelän kanssa pohdimme harjoitteluni aikana, pitäisikö kysyä myös osallistujien negatiivisista kokemuksista. Näitä voisi kartoittaa väitteellä *Olen huomannut toiminnasta johtuvia negatiivisia vaikutuksia*. Alle voisi laittaa tarkentavan kysymyksen millaisia vaikutuksia osallistuja on huomannut. Avoimien kysymysten analyysi vie aikaa mutta olisi hedelmällistä saada tietää jotakin myös negatiivisista vaikutuksista, että niistä voisi mahdollisesti muokata kysymyksiä.

Taulukko 5. Arviointimallin kysymykset testauksen jälkeen.

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
HYVINVOINTI					
1. Toiminta on tuonut iloa					
2. Toiminta on tuonut hyvää oloa					
3. Toiminta on tuonut energiaa					
4. Toiminta on ollut innostavaa					
5. Toiminta on tukenut minua					
OSALLISUUS					
6. Mielipiteeni on otettu huomioon toiminnassa					
7. Olen pystynyt vaikuttamaan toimintaan					
VOIMAANTUMINEN					

8. Olen saanut itse-luottamusta toimin-nan ansiosta					
9. Olen saanut toi-minnasta ideoita hy- vinvointini paranta-miseksi					
TULEVAISUUS					
10. Olen oppinut jota- kin uutta					
11. Osallistuisin uu- delleen ryhmään					
RYHMÄTOIMINTA					
11. Olen tutustunut muihin ryhmäläisiin					
12. Olen saanut ryh- mässä kavereita tai tutustunut paremmin kavereihini					
13. Koin olevani hy- väksytty ryhmässä					
14. Koin olevani osa ryhmää					
15. Ryhmä on ollut tärkeä minulle					
16. Mitä muuta halu- aisit kertoa ryh- mästä?					
17. Olen huomannut toiminnasta johtuvia negatiivisia vaikutuk- sia.					
Halutessasi tar- kenna, mitä vaikutuk- sia.					

7 POHDINTA JA ARVIOINTI

Janssonilla on useita ehdotuksia hyvinvointivaikutusten tutkimukselle. Tulisi keskittyä interventtioiden ja toimenpiteiden tulosten osoittamiseen ja seurantaan, eikä niinkään vaikutusten tutkimukseen. Tutkijat voisivat kehittää uutta kieltä ja termejä kuvamaan taiteen arvoa. Termeistä vaikutus ja vaikuttavuus voisi luopua kokonaan. Tutkimusta voisi kohdentaa tuomaan näkyväksi osallistujien kokemuksia ja seuraamaan osallistujien subjektiivisia hyvinvoinnin kokemuksia. (Jansson 2014, 16-17.)

Olen myös sitä mieltä, että tarvitaan kaikille yhteinen käsitteistö. Se voisi olla kokonaan uusi vastaamaan paremmin arvioinnin tarpeita. Tämänhetkiset käsitteet ymmärretään eri tavoin, mikä hankaloittaa vertailua. Hedelmällisintä olisi kysyä juuri osallistujien kokemuksista, mihin pyrin arviointimallissa. Koettu hyvinvointi tai elämänlaatu on yksi hyvinvoinnin alue (THL 2017).

Hyödyllinen käsite voisi olla Minna Haapasalon käyttämä *osallistujakokemus*. Haapasalon mukaan se on toimintaan osallistuvan henkilön fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen kokemus toiminnasta. Ihminen on vapaa kokemaan sen verran, mitä hänen omat rajansa antavat myötä. Tällöin myös kokemus on subjektiivinen. Toimintaa suunniteltaessa on olennaista miettiä, millaista osallistujakokemusta pyritään saamaan aikaan. Voidaan kysyä, onko pyrkimyksenä valitun aiheen tutkiminen, osallistujien tutustuminen toisiinsa, ideoiden ja kokemusten jakaminen, uusien asioiden ajatteleminen, eri näkökulmien löytäminen, tunteiden tunteminen turvallisesti, taidetaitojen oppiminen tai jokin muu? Ohjaaja tai toiminnan suunnittelija voi vaikuttaa osallistujakokemukseen suunnittelussa ja ohjauksessa mm. harjoitteiden valinnalla, niiden järjestyksellä ja ohjaustavalla. Lisäksi puitetekijät kuten tila, ryhmän koko ja koostumus, ajankohta ja kesto on hyvä ottaa huomioon. Osallistujakokemusta voidaan lähestyä seuraavien kysymysten kautta: Millaisessa toiminnassa osallistuja on mukana ja miten se vaihtelee? Kuinka paljon on aktiivista tekemistä ja toisaalta passiivista vastaanottamista? Kuinka paljon toistetaan ohjaajan perässä ja kuinka paljon tuotetaan itse? Milloin osallistuja toimii yksin ja milloin parin kanssa, pienryhmässä ja ryhmässä? Mihin osallistuja huomio halutaan suunnata toiminnan eri vaiheissa? (Haapasalo 2017.)

Rajahonka painottaa, että vaikutuksia tutkittaessa pitäisi ottaa huomioon alkua- ja lopputilanteet. Mielestäni arviointimalli ei riitä yksinään vaikutusten esille tuomiseen. Sen lisäksi voisi käyttää esimerkiksi alkukyselyjä ja ryhmätoiminnan havainnointilomakkeita.

Tämä ei kuitenkaan aina ole mahdollista. Esimerkiksi vaikka Myrsky-hankkeessa tutkittiin vaikutuksia nuoriin, niitä kartoitettiin pelkästään loppukyselyjen avulla. Erillisistä alkukyselyistä luovuttiin, vaikka sellaisia oli suunniteltu, koska se hankaloitti hankkeen käynnistystä. (Siivonen ym. 2011, 199.) Jos kyselyn on tarkoitus pysyä yksikertaisena, loppukysely on helpoin vaihtoehto.

Erilaisia havainnointityökaluja taiteen tuomien hyvinvointivaikutusten arvioimiseen on runsaasti. Ulkopuolinen henkilö, kuten yhteistyökumppani, voisi havainnoida ryhmätointia. Tässä voisi käyttää MOMU-projektille opinnäytetyön tehneen Karoliina Korhosen kehittämiä kyselyjä ja havainnointilomakkeita. Yksi on nuorille suunnattu alkukysely ja toinen on havainnointilomake nuorten opettajalle.

Yksi vaihtoehto olisi nimetä arviointimallin tässä muodossa *hyvinvointikokemusten* arviointimalliksi. Koska tavoitteena ei ole kuitenkaan tuoda esiin pelkästään hyvinvointivaikutuksia, mielestäni neutraalimpi *osallistujakokemusten* arviointimalli on parempi nimitys.

Opinnäytetyön prosessi on opettanut kehittämistoimintaa: kehittämisen tavoitteena on muutos ja työskentelyssä olennaista on yhteisen kielen löytäminen toimijoiden kanssa. Kehittämisessä voidaan käyttää tutkimuksellisia menetelmiä mutta tavoitteena on aina ensisijaisesti kehittäminen. Mielestäni kehittämistoiminnassa on antoisinta tulosten hyödyntäminen toiminnassa. Lisäksi kehittämistyössä on antoisaa yhteistyö eri toimijoiden kanssa. Arviointimalli toimi hyvin ja valmista versiota voi käyttää kaikenlaisissa lyhytkestoisissa nuorten ryhmissä, missä käytetään taidelähtöisiä menetelmiä. Se on nopea ja yksinkertainen tapa kartoittaa nuorten kokemuksia.

LÄHTEET

Alkula, T.; Pöntinen, S. & Ylöstalo, S. 1995. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Juva: WSOY.

Allianssi 2016a. Tietoa nuorista, heidän elinoloistaan sekä nuorisotyöstä. Viitattu 27.7.2017.

<http://www.alli.fi/binary/file/-/id/665/fid/5195/>

Allianssi 2016b. Osallisuusmenetelmiä ja materiaaleja. Viitattu 27.7.2017.

<http://www.alli.fi/kirjasto+ja+tietopalvelut/osallisuus+menetelmia+ja+materiaalia/>

Arts Council England 2015. Developing participatory metrics. Viitattu 19.9.2017.

<http://www.artscouncil.org.uk/developing-participatory-metrics>

ArtsEqual 2017. Tietoa hankkeesta. Viitattu 19.9.2017.

<http://www.artsequal.fi/fi/tietoa-hankkeesta>

Bardy, M. 2012. Syrjäytymisestä, taiteesta ja kehityksestä. Teoksessa: Taiteellinen toiminta, elämäntarinat ja syrjäytyminen. SYREENin Taimi-projekti 2001-2003. Helsinki: Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja, 7-16.

Boehm, C.; Viherlampi-Lilja, L-M.; Linnossuo, O.; McLaughlin, H.; Gomez-Ciriano, E. J.; Martiez Martin, O.; Garcia Mercado, E.; Kivelä, S.; Männamaa, I.; Gibson, J. 2016. Contexts and Approaches to Multiprofessional Working in Arts and Social Care. Viitattu 27.7.2017.

<https://uasjournal.fi/in-english/contexts-and-approaches-to-multiprofessional-working-in-arts-and-social-care/>

Björklund, Krister. 2014. "Haluun koulutusta, haluun työtä ja elämän Suomessa". Yksintulleiden alaikäisten pakolaisten kotoutuminen Varsinais-Suomessa. Turku: Siirtolaisuusinstituutti. Viitattu 19.7.2017

http://www.migrationinstitute.fi/files/pdf/A48_Yksin_tulleet_Halaten_projekti_KB.pdf

Björklund, K. 2015. Unaccompanied refugee minors in Finland. Challenges and good practices in a Nordic Context. Turku: Institute of Migration. Viitattu 19.7.2017.

<http://www.migrationinstitute.fi/files/pdf/c26.pdf>

Creative & Credible. 2015a. Understanding Evaluation. Viitattu 27.7.2017.

http://creativeandcredible.co.uk/wp-content/uploads/2015/07/CreativeCredible_Understanding-Evaluation.pdf

Creative & Credible. 2015b. The Evaluation Cycle. Viitattu 27.7.2017.

http://creativeandcredible.co.uk/wp-content/uploads/2015/07/CreativeCredible_The-Evaluation-Cycle.pdf

Creative & Credible. 2015c. Evidence Review. Viitattu 27.7.2017.

http://creativeandcredible.co.uk/wp-content/uploads/2015/07/CreativeCredible_Evidence-reviews.pdf

Creative & Credible. 2015d. Consultation and Aims Setting. Viitattu 27.7.2017.

http://creativeandcredible.co.uk/wp-content/uploads/2015/07/CreativeCredible_Consultation-and-Aims-Setting.pdf

Creative & Credible. 2015e. Developing an Evaluation framework. Viitattu 27.7.2017.

http://creativeandcredible.co.uk/wp-content/uploads/2015/07/CreativeCredible_Developing-an-Evaluation-Framework.pdf

Creative & Credible. 2015. Data Collection and Sampling. Viitattu 18.9.2017.

http://creativeandcredible.co.uk/wp-content/uploads/2015/07/CreativeCredible_Data-Collection-and-sampling.pdf

Creative & Credible. 2015g. Quantitative evaluation. Viitattu 18.9.2017.

http://creativeandcredible.co.uk/wp-content/uploads/2015/07/CreativeCredible_Quantitative-evaluation.pdf

Creative & Credible. 2015h. Reporting and dissemination. Viitattu 18.9.2017.

http://creativeandcredible.co.uk/wp-content/uploads/2015/07/CreativeCredible_Reporting-and-dissemination.pdf

Creative & Credible. 2015i. Good Practices in Evaluation. Viitattu 27.7.2017.

http://creativeandcredible.co.uk/wp-content/uploads/2015/07/CreativeCredible_Good-Practice-in-Evaluation.pdf

Cupitt, S. & Ellis, J. 2007. Your project and its outcome. Charities Evaluation Services. Viitattu 18.9.2017.

<http://www.hcvs.org.uk/resources/yourprojectanditsoutcomes-139-146.pdf>

Eduskunta 2016a. Eduskunta hyväksyi uuden nuorisolain. Viitattu 24.8.2017

https://www.eduskunta.fi/FI/tiedotteet/Sivut/Nuorisolaki_hyvaksyttiin.aspx

Eduskunta 2016b. Nuorisolain uudistaminen. Viitattu 24.8.2017

https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/nuorisolain-uudistaminen.aspx

Haapasalo, M. 2017. Teatterin päätoiminen tuntiopettaja, esittävän taiteen koulutusvastaava. Turun Ammattikorkeakoulu / Taideakatemia. Sähköposti 20.9.2017.

Heikkilä, E. 2017a. Toiminnanjohtaja. KOTA – Lasten ja nuorten hyvinvointi ry. Haastattelu 12.1.2017.

Heikkilä, E. 2017b. Toiminnanjohtaja. KOTA – Lasten ja nuorten hyvinvointi ry. Sähköposti 27.2.2017.

Henriksson, M.; Linnolahti, O. & Harju, H. 2015. Opas toiminnan arviointiin järjestöille. ARTSI-projektissa kehitetty itsearviointimalli ja työkalut itsearviointiin. Helsinki: Unigrafia Oy. Viitattu 21.9.2017.

<http://hankkeet.kuntoutussaatio.fi/artsi/>

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hämäläinen A.; Romppanen A-M. 2013. Nähdä itsensä, näyttää itsensä. Digitaalisten tarinankerronnan mahdollisuudet nuorten minäkuva vahvistamisessa. Opinnäytetyö. Toimintaterapian koulutusohjelma. Turku: Turun Ammattikorkeakoulu. Viitattu 24.10.2014

<http://www.theseus.fi/handle/10024/67388>

Hyyppä, M. & Liikanen, H-L. 2005. Kulttuuri ja terveys. Helsinki: Edita Prima.

Jansson, S-M. 2014. Mittaamattoman arvokasta? Taiteen ja kulttuurin vaikutustutkimuksia ja – metodologioita. Teatterikorkeakoulu. Julkaisusarja Kokos. Helsinki: Taideyliopisto. Viitattu 9.1.2017

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/135814/Kokos_2_2014.pdf?sequence=1

Kinnunen, R. & Lidman, J. 2013. Opas sirkuksen hyvinvointivaikutusten tutkimukseen. Teoksessa: Kakko, S-C. & Kekäläinen, K. (toim.) 2013. Opas sirkuksen hyvinvointivaikutusten tutkimiseen. Tutkivan teatterityön keskuksen julkaisu. Tammerprint, 5-74. Viitattu 27.7.2017

<http://www.uta.fi/cmt/index/Opas-sirkuksen-hyvinvointivaikutusten-tutkimukseen.pdf>

Kivelä, V. & Lempinen, J. 2009. Arki hallintaan. Nuorten ryhmätoiminnan ohjaaminen. Turku: KOTA – Lasten ja nuorten hyvinvointi ry. Viitattu 19.7.2017

http://www.kota.fi/tiedostot/KOTA_AHM_book_press_toinen_painos.pdf

Korhonen, P. 2007. Osallistava teatteri – omien ajatusten vakoilua. Teoksessa: Bardy, M.; Haapalainen, R.; Isotalo, M. & Korhonen, P. (toim.) Taide keskellä elämää. Helsinki: Like, 111-114.

Korhonen, P. Taidelähtöiset menetelmät. Viitattu 25.9.2017.

<http://blogs.helsinki.fi/taika-hanke/taidelahtoiset-menetelmat/>

Krappe, J.; Leino, I. 2013. "Hedelmällinen haaste". MIMO-projektin moniammatillisen työskentelyn kuvaus. Teoksessa Krappe, J.; Leino, I., Parkkinen, T.; Pyörre, S. & Susi, M. (toim.) MOVING ON! Encounters and Experiences in Arts – Working Multiprofessionally with the Youth. MIMO project 2010-2013. Tampere: Tampereen Yliopistopaino, 286-305.

Krappe, J., Parkkinen, T. & Tonteri, A. (eds.) 2012. MOVING IN! Art-Based Approaches to Work with the Youth. MIMO- project 2010-2013. Tampere: Tampereen Yliopistopaino.

Känkänen, P. 2013. Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa – kohti tilaa ja kokemuksia. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino. Viitattu 19.7.2017.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104494/URN_ISBN_978-952-245-911-4.pdf?sequence=1

Lehtomaa, A. 2013. Luovan tanssin voima. Tutkielma nuorten turvapaikanhakijoiden kokemuksista tanssi-improvisaatioryhmästä vapaa-ajan toimintana. Opinnäytetyö. Toimintaterapian koulutusohjelma. Turku: Turun Ammattikorkeakoulu. Viitattu 24.10.2016.

<http://www.theseus.fi/handle/10024/68577>

Lehtonen, A. & Niinimäki, T. 2015. Perheenyhdistämisen hyvät käytännöt. Työskentelymalli perheenyhdistämisen kautta saapuvien maahanmuuttajien vastaanottoon. Erityishuoltojärjestöjen liitto Ehjä Ry. Viitattu 25.9.2017.

<http://docplayer.fi/4734229-Perheenyhdistamisen-hyvat-kaytannot-tyoskentelymalli-perheenyhdistamisen-kautta-saapuvien-maahanmuuttajien-vastaanottoon.html>

Liikanen, H. 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia - ehdotus toimintaohjelmaksi 2010-2014. Viitattu 23.8.2017.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75612/OPM1.pdf?sequence=1>

Martin, M.; Heiska, H.; Syvälahti, A.; Hoikkala, M. 2012. Satoa ryhmästä – opas hyvinvointiryhmän ohjaajalle. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö. Helsinki: Multiprint. Viitattu 19.7.2017.

http://www.yths.fi/filebank/1546-Satoa_ryhmasta.pdf

MOMU-hankehakemus 2015. Moving towards Multiprofessional Work, MOMU. Erasmus+ KA2 – Cooperation for Innovation and the Exchange of Good Practices. Strategic Partnerships Call 2015.

Myrskylä, P. 2011. Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys. Viitattu 19.7.2017

<https://tem.fi/documents/1410877/3346190/Nuoret+ty%C3%B6markkinoiden+ja+opiskelun+ul+kopuolella+17032011.pdf>

Nurmi, J-E.; Ahonen, T.; Lyytinen, H.; Lyytinen, P.; Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Opintopolku 2017. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus. Viitattu 18.9.2017

<https://opintopolku.fi/wp/ammattillinen-koulutus/%EF%BB%BFammatilliseen-peruskoulutukseen-valmentava-koulutus/>

Raisio kaupunki 2017. Nuorten palvelut. Viitattu 19.9.2017

http://www.raisio.fi/palvelut-a-o/nuorten-palvelut/fi_FI/nuorten-palvelut/

Rajahonka, M. 2013. Vuorovaikutuksessa vaikuttamiseen. Hyvinvointipalveluiden vaikuttavuus – caseja ja keinoja. Selvitys. Helsinki: Aalto yliopisto, Kauppakorkeakoulu, Pienyrityskeskus. Viitattu 9.1.2017

<https://www.innokyla.fi/documents/859508/99cd497a-e7bc-4c11-bbac-c69200f1caa7>

Salonen, K.; Eloranta, S.; Hautala, T. & Kinos, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämismenetelmiä ammatillisessa korkeakoulussa. Turku: Turun Ammattikorkeakoulu. Viitattu 31.8.2017

<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf>

Saunders, M. 2016. Ryhmästä tukea osallisuuteen ja toimijuuteen. Opinnäytetyö. Sosiaali- ja terveysalan ylempi AMK koulutus. Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen. Turku. Viitattu 25.9.2017

<http://docplayer.fi/46606926-Ryhmaasta-tukea-osallisuuteen-ja-toimijuuteen.html>

Siivonen, K.; Kotilainen, S.; Suoninen, A. 2011. Iloa ja voimaa elämään – nuorten taiteen tekemisen merkitykset Myrsky-hankkeessa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 44. Viitattu 26.1.2017.

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/myrsky2011.pdf>

Sinisalo-Juha, E: Työskentely nuorten ryhmien kanssa. Teoksessa: Krappe, J.; Parkkinen, T. & Sinisalo-Juha, E. 2013. Tavarat taskuissa. Nuorten ryhmäohjauksen taidelähtöisiä menetelmiä. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 9-16.

Taikusydän 2017. Info. Viitattu 28.11.2016.

<http://taikusydan.turkuamk.fi/info/>

THL 2017. Hyvinvointi. Viitattu 19.9.2017.

<https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi>

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampereen Yliopistopaino.

Toivonen, T. 2007. Huippukokemus. Teoksessa: Taide keskellä elämää. Teoksessa: Bardy, M.; Haapalainen, R.; Isotalo, M. & Korhonen, P. (toim.) Taide keskellä elämää. Helsinki: Like, 121-127.

Turun Ammatti-instituutti 2017. Sosiaali- ja terveysala. Viitattu 19.9.2017.

<https://www.turkuai.fi/turun-ammatti-instituutti/koulutusalat/terveys-ja-hyvinvointi/sosiaali-ja-terveysala>

Turun Ammattikorkeakoulu 2016. Momu, Moving Toward Multiprofessional Work. Viitattu 25.9.2017.

<http://www.turkuamk.fi/fi/tutkimus-kehitys-ja-innovaatiot/hae-projekteja/momu-moving-towards-multiprofessional-work/>

Turun tyttöjen talo 2017a. Keskusta. Viitattu 18.9.2017

<http://www.mimmi.fi/keskusta/>

Turun tyttöjen talo 2017b. Varissuo. Viitattu 18.9.2017

<http://www.mimmi.fi/varissuo/>

Vatanen, S. 2012. MIMOILUA ja sosiaalista vahvistamista. Arviointia soveltavan taiteen ryhmissä. Opinnäytetyö. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Humanistinen Ammattikorkeakoulu. Viitattu 24.10.2016

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201205097286>

Vilnilä, F. 2016. Elämäntaitojen äärellä. Taidetyöpaja nuorten elämäntaitojen vahvistajana. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja. Viitattu 19.7.2017

http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/elamantaitojen_aarella.pdf

Arviointimallin testausversio

Lähihoitajakoulutus 1. vuosi

Hei!

MOMU-projektin opiskelijoiden ohjaama ryhmä on päättymässä. Tämän arviointikyselyn tarkoituksena on saada tietoa kokemuksistasi ryhmässä. Toivomme sinun kertovan meille, millaista on ollut osallistua tähän ryhmään. Ympyröi sopiva vaihtoehto. Kysely on nimetön.

HYVINVOINTI

1. Toiminta on tuonut iloa

Täysin samaa mieltä   Osittain samaa mieltä   Eri mieltä   Täysin eri mieltä   En osaa sanoa

2. Toiminta on tuonut hyvää oloa

Täysin samaa mieltä   Osittain samaa mieltä   Eri mieltä   Täysin eri mieltä   En osaa sanoa

3. Toiminta on tuonut energiaa

Täysin samaa mieltä   Osittain samaa mieltä   Eri mieltä   Täysin eri mieltä   En osaa sanoa

4. Toiminta on ollut innostavaa

Täysin samaa mieltä   Osittain samaa mieltä   Eri mieltä   Täysin eri mieltä   En osaa sanoa

5. Toiminta on tukenut minua

Täysin samaa mieltä   Osittain samaa mieltä   Eri mieltä   Täysin eri mieltä   En osaa sanoa

OSALLISUUS

6. Mielipiteeni on otettu huomioon toiminnassa

Täysin samaa mieltä Osittain samaa mieltä Eri mieltä Täysin eri mieltä En osaa sanoa

7. Olen pystynyt vaikuttamaan toimintaan

Täysin samaa mieltä Osittain samaa mieltä Eri mieltä Täysin eri mieltä En osaa sanoa

VOIMAANTUMINEN

8. Olen saanut itseluottamusta toiminnan ansiosta

Täysin samaa mieltä Osittain samaa mieltä Eri mieltä Täysin eri mieltä En osaa sanoa

9. Olen saanut toiminnasta ideoita hyvinvointini parantamiseksi

Täysin samaa mieltä Osittain samaa mieltä Eri mieltä Täysin eri mieltä En osaa sanoa

TULEVAISUUS

10. Olen oppinut jotakin uutta

Täysin samaa mieltä Osittain samaa mieltä Eri mieltä Täysin eri mieltä En osaa sanoa

RYHMÄTOIMINTA

11. Olen tutustunut muihin ryhmäläisiin

Täysin samaa mieltä Osittain samaa mieltä Eri mieltä Täysin eri mieltä En osaa sanoa

12. Olen saanut ryhmässä kavereita tai tutustunut paremmin kavereihini

Täysin samaa mieltä Osittain samaa mieltä Eri mieltä Täysin eri mieltä En osaa sanoa

13. Koin olevani hyväksytty ryhmässä

Täysin samaa mieltä Osittain samaa mieltä Eri mieltä Täysin eri mieltä En osaa sanoa

14. Koin olevani osa ryhmää

Täysin samaa mieltä Osittain samaa mieltä Eri mieltä Täysin eri mieltä En osaa sanoa

15. Ryhmä on ollut tärkeä minulle

Täysin samaa mieltä Osittain samaa mieltä Eri mieltä Täysin eri mieltä En osaa sanoa

16. Mitä muuta haluaisit kertoa ryhmästä?

KIITOS VASTAUKSISTASI!

Arviointimalli testauksen jälkeen

Hei!					
MOMU- projektin opiskelijoiden ryhmä on päättymässä. Tämän arviointikyselyn tarkoituksena saada tietoa kokemuksistasi ryhmässä. Toivomme sinun kertovan meille, millaista on ollut osallistua tähän ryhmään. Ympyröi sopiva vaihtoehto. Kysely on nimetön.					
	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
HYVINVOINTI					
1. Toiminta on tuonut iloa					
2. Toiminta on tuonut hyvää oloa					
3. Toiminta on tuonut energiaa					
4. Toiminta on ollut innostavaa					
5. Toiminta on tukenut minua					
OSALLISUUS					
6. Mielipiteeni on otettu huomioon toiminnassa					
7. Olen pystynyt vaikuttamaan toimintaan					
VOIMAANTUMINEN					
8. Olen saanut itseluottamusta toiminnan ansiosta					
9. Olen saanut toiminnasta ideoita hyvinvointini parantamiseksi					
TULEVAISUUS					
10. Olen oppinut jotakin uutta					
11. Osallistuisin uudelleen ryhmään					
RYHMÄTOIMINTA					

11. Olen tutustunut muihin ryhmäläisiin					
12. Olen saanut ryhmässä kavereita tai tutustunut paremmin kavereihini					
13. Koin olevani hyväksytty ryhmässä					
14. Koin olevani osa ryhmää					
15. Ryhmä on ollut tärkeä minulle					
16. Mitä muuta haluaisit kertoa ryhmästä?					
17. Olen huomannut toiminnasta johtuvia negatiivisia vaikutuksia.					
Halutessasi tarkenna mitä vaikutuksia?					
KIITOS VASTAUKSISTASI!					